

LUNDS
UNIVERSITET

Missbrukare som brottsoffer - en studie om våldsutsatta kvinnor i beroendeproblematik

Författare: Carolina Alves och Nadja Kongshøj

Kandidatuppsats: [SOCK10], 15 hp

Sociologiska institutionen, vårterminen 2024

Handledare: Susanne Boethius

Abstrakt

Författare: Carolina Alves och Nadja Kongshøj

Titel: Missbrukare som brottsoffer - en studie om våldsutsatta kvinnor i beroendeproblematik

Kandidatuppsats: SOCK10, 15 HP

Denna studie undersöker hur missbruk påverkar vilken sorts hjälp en person som utsätts för våld i nära relationer har tillgång till. Uppsatsens forskning fokuserar därför på sambandet mellan missbruk och partnervåld för att få en uppfattning om vilka behov våldsutsatta kvinnor med missbruk har för att bäst förstå hur dessa kan bemötas. En kvalitativ ansats användes för att kunna göra en tematisk analys. För att få in data genomfördes två intervjuer med personer som hade erfarenhet av att jobba med våldsutsatta kvinnor med missbruk. Studiens resultat visade att de stödsökandes missbruksproblematik ofta konstaterades vara ett komplext symptom på antingen en försvarsmekanism eller formad av ens sociala värld. Resultatet visar också att det finns problem med nuvarande stödbehandlingar och att det är svårt att nå målgruppen. Studien visar hur intervjupersonerna tolkar att kvinnor i missbruk känner skam för att missbruk inte ses som ett kvinnligt fenomen, skam över att behöva skydd samt skam i relation till sin utsatthet. Det framkom även av intervjupersonerna att det var vanligt att kvinnorna kunde känna rädsla gentemot vad de kunde förlora, i relation till rättsliga regleringar angående missbruk, vilket försvårar en ärlig och öppen kommunikation. En slutsats från studien är att arbetet med dessa grupper var som mest effektivt om dessa bemöttes utan skuld, och att det är mer effektivt att arbeta med faktiska förhållanden istället för att försöka motivera personen att omedelbart ändra sitt beteende. Resultatet visar på behovet av att minska stigmatiseringen och öka kunskapen gällande den dubbla problematiken för att förstå kopplingarna mellan partnervåld och missbruk och hur dessa bäst kan bemötas.

Nyckelord : Missbruk, genus, våld i nära relationer, ideala offer.

1. Introduktion.....	4
1.1 Våld i nära relationer.....	4
1.2 Missbruk.....	5
1.3 Problemformulering.....	7
2. Studiens syfte.....	8
2.1 Studiens frågeställningar.....	8
3. Tidigare forskning.....	9
3.1 Missbruk och genus.....	9
3.2 Försvarsmekanismer - Hur bearbetningen av partnervåld kan leda till missbruk.....	10
3.3 Ökad sårbarhet för partnervåld.....	12
3.4 Studiens inriktning.....	14
4. Teoretisk bakgrund.....	15
4.1 Offerstatus.....	15
4.2 Rutinaktivitetsteorin (RAT).....	16
4.3 Normaliseringsprocessen.....	16
5. Metod.....	18
5.1 Design.....	18
5.2 Intervjupersoner och avgränsningar.....	18
5.3 Genomförande och datainsamling.....	19
5.4 Metoddiskussion.....	20
5.4.1 Begränsningar med intervjupersonerna.....	20
5.4.2 Fördelar och nackdelar med snöbollsurval.....	21
5.4.3 Datainsamlingens svårigheter.....	22
5.4.4 Fördelar och nackdelar med semistrukturerad intervju och öppna frågor.....	22
5.4.5 Trovärdighet, reliabilitet och validitet.....	23
5.4.5 Etiska överväganden.....	25
6. Resultat och analys.....	27
6.1 Hur verksamheterna fungerar.....	28
6.2 Verksamhetens förutsättningar gällande denna multidimensionell problematik.....	29
6.3 Missbruket som överlevnadsstrategi.....	30
6.4 Genusperspektiv i verksamheterna.....	32
6.5 Kvinnlig stigmatisering/skam.....	34
7. Slutsatser och vidare forskning.....	39
7.1 Slutsatser.....	39
7.2 Vidare forskning.....	42
8. Referenser.....	44
9. Bilagor.....	48
Bilaga 1: Intervjuguide.....	48
Bilaga 2: Informationsbrev.....	50
Bilaga 3: Samtyckesblankett.....	52

1. Introduktion

Denna studien kommer att behandla hur våld i nära relationer och missbruk kan sammankopplas, bemötas och vilka hinder som finns i Sverige idag. Våld i nära relationer har belysts mer i Sverige under de senaste åren och 2017 implementerade Sveriges regering en nationell strategi för att bekämpa just mäns våld mot kvinnor (Jämställdhetsmyndigheten, 2024). Strategin implementerar fyra olika målsättningar: 1) utökade och verkningsfulla förebyggande arbeten mot våld, 2) förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta, 3) effektivare brottsbekämpning och 4) förbättrad kunskap och metodutveckling (a.a). Försök att prioritera våld i nära relationer har gjorts genom ökat stöd och skydd för den utsatta (a.a). Det är därför relevant att betrakta och belysa om/ hur dessa bekämpningsstrategier, som skydd och stöd, kan appliceras om den som är utsatt för våld i nära relationer även har ett missbruk.

I studien används en bred definition av begreppet våld, vilket inkluderar utsatthet för våld av även andra förövare än partner. Begreppet våld i nära relationer kommer att användas för att beskriva det våld och utsatthet som gjorts av en partner/före detta partner eller av andra närstående. Fokuset kommer dock vara på den utsatthet som gjorts av partner eller före detta partner, vilket även kommer att refereras som partnervåld. Missbruk kommer enbart att betraktas i relation till illegala substanser. Alkohol och andra lagliga substanser beaktas således inte i studien, då dessa inte är kriminaliserade. Missbruket kan vara funktionellt, d.v.s att individernas missbruk inte behöver vara synligt till andra, men att det fortfarande klassas som ett beroende då det ger negativa effekter i vardagen på grund av användningen.

1.1 Våld i nära relationer

Våld i nära relationer förekommer överallt i samhället, i alla samhällsgrupper och klasser. Våldet förekommer i flera former och den våldsutsatta personen har ofta svårt att lämna relationen (Sveriges kommuner och regioner, 2023). Redan marginaliserade och strukturellt utsatta grupper är extra utsatta, till exempel personer som har missbruksproblematik (a.a). Våld i nära relationer (VINR) prioriteras då det skiljer sig från andra former av övergrepp genom att det oftast utövas under en längre period och ökar i intensitet med tiden, och i de allvarligaste fallen kan leda till dödsfall (Brå, 2024). Våld i nära relationer kommer att definieras som något en person utsätts för av någon de ofta hade starka känslomässiga band

till, vilket kan försvåra möjligheterna för offret att göra fysiskt motstånd eller bryta upp relationen (a.a.). Våldet sker generellt sett inomhus och i den utsattas egen bostad och våldet ökar ofta i allvar och intensitet ju längre relationen pågår mellan förövare och offret (a.a.). Våldet kan ta olika former, såsom psykiskt våld (exempelvis manipulation eller tystnad), fysiskt våld, sexuellt våld, men också materiellt och ekonomiskt våld. Parallellt med dessa olika former av våld kan även våld och hot mot barn, andra närstående och eventuella husdjur förekomma (a.a.). Eftersom våldet pågår under lång tid och i samband med taktiker som manipulation och tystnad som genomförs under längre tidsperioder kan det leda till att den våldsutsatta vänjer sig vid våldet och därför normaliserar det (a.a.).

Statistik från brottsförebyggande rådet (Brå, 2024) visar att utsattheten är högst bland personer i åldrarna 16-34 år, ensamstående föräldrar, personer med högst gymnasial utbildning, och personer boende i flerfamiljshus (a.a.). Utsatta kvinnor har ofta sämre ekonomiska förutsättningar än kvinnor som inte blivit utsatta. Brå's rapport om "våld mot kvinnor i fokus" beskriver att kvinnor som utsatts för våld oftast gör det av en gärningsperson som är någon närstående till dem, till exempel en nuvarande eller före detta partner (a.a.). I Brå's senaste nationella kartläggning av brott i nära relationer uppgav 13,6% av befolkningen (16-84 år) att de utsatts för brott i en nära relation. Drygt 15,6% av kvinnorna, jämfört med 11,7% av männen i den studerade befolkningen, uppger att de varit utsatta för VINR under sin livstid (a.a.). Dock skiljde det sig hur ofta kvinnor hade varit med om återkommande våld i nära relationer. Runt 40% av kvinnorna upplevt återkommande våldsutsatthet jämfört med 30% av männen. Forskning visar att kvinnor oftare utsätts för grovt, upprepat och kontrollerande våld från en partner än vad män gör (NCK, 2023 & Brå, 2024). Forskning har börjat uppmärksamma att individer kan befinna sig i situationer som innebär en särskild sårbarhet för våld, till exempel yngre och äldre kvinnor, kvinnor med funktionsvariationer, kvinnor i missbruk av olika slag samt kvinnor som har utländsk bakgrund, men menar också att relevanta bakgrundsfaktorer som riskerar att leda till VINR är ålder, familjerelation, utbildning, boendeform och ekonomiska förutsättningar (a.a.). Mörkertalet för hur många som egentligen utsätts för VINR uppskattas vara stort eftersom en stor andel våldsutsatta aldrig anmäler de övergrepp som de utsätts för (NCK, 2023 & Brå, 2024).

1.2 Missbruk

Missbrukare är i en särskild utsatt position gällande VINR då de ofta befinner sig i situationer

som ökar risken för att utsättas för våld. Kvinnor som har problem med missbruk utsätts ofta för fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och våldet kan vara mycket grovt (Kunskapsguiden, 2022). Sverige har ett unikt sätt att hantera narkotika jämfört med andra länder (SvD, 2018). I Sverige är all narkotika kriminaliserad. Lagen menar att en person kan bötas, tvångsvårdas eller fängslas vid innehav eller användning av narkotika (Narkotikastrafflag (1968:64) (NSL) Lagen.nu). Sveriges drogpolitik är bland de mest repressiva i västvärlden, men även jämfört med grannländerna går det att se hur hanteringen skiljer sig åt (SvD, 2018). I Norge arbetas det numera med s.k skademinimering, det vill säga åtgärder som syftar till att begränsa droganvändningens skadeverkningar (a.a.). I Danmark är det vanligt att straffet för individer med ett långvarigt missbruk av narkotika får en varning eller böter om de påträffar narkotikarelaterade preparat på individen (a.a.). Danmark fokuserar mer än Sverige på skadereducerande insatser och beroendevården har byggts ut kraftigt i landet (a.a.). Sedan 2010 finns det kliniker i Danmark där vissa missbrukare kan få gratis heroin att injicera under överseende av vårdpersonal (a.a.). Precis som Sverige, har Finland haft en strikt kontrollpolitik i landet gällande narkotika och nolltolerans råder mot droger i landet (a.a.). Till skillnad från Sverige har Finland nyligen implementerat olika boende för hemlösa med missbruksproblematik, vilket har visat på en ökad positiv trend i att lämna missbruket (housingfirsteurope.eu, 2022).

Sveriges lag utgör en nolltolerans mot narkotika och annat stöd än för själva missbruket är därmed svårt att få. Enligt svensk lagstiftning ska narkotikamissbruket behandlas innan personen i fråga kan få hjälp och stöd från andra specifika verksamheter (NCK, 2023) då det anses vara av prioritet att behandla missbruket innan personen kan och får stöttning för annan problematik. En svårighet som uppstår med detta synsätt är när missbruk och partnervåld sker parallellt med varandra. Kvinnan som utsätts för våld är oftast inte beviljad skydd eller behandlingsprogram mot våldet om hon visar sig ha ett missbruk (a.a.). Offentliga verksamheter som är gjorda för de som utsatts för partnervåld tar inte in missbrukare, vilket majoriteten av privata boenden och ideella boenden inte heller gör (a.a.). Skyddade boenden kan även, utöver lagstiftningen, ha svårigheter att acceptera och hantera missbrukare som visar tydlig narkotikaproblematik, då säkerheten av andra på det skyddade boendet kan påverkas samt att det kan finnas barn som också måste skyddas. Lagstiftningen syftar därför på att personer med missbruk behandlas för sitt missbruk före andra insatser. Den utsatta kan därför välja att inte anmäla det våld den blivit utsatt för, då den inte vill riskera att själv bli omhändertagen för sitt missbruk.

Socialstyrelsen (2021) presenterade en rapport som fokuserade bland annat på utvecklingen av stödsökande för narkotikarelaterade besvär. I rapporten jämförs män och kvinnors narkotikaproblem och blandmissbruk i Sverige. Det konstaterades i studien att det finns skillnader mellan kvinnor respektive mäns narkotika- och alkoholproblem (a.a.). Statistiken påvisar att under 2019 avled 894 personer i narkotika- och läkemedelsrelaterade förgiftningar, vilket innebär en minskning med 7% (a.a.). Dock gäller den positiva minskningen bara för män, dödsfall med narkotika- och läkemedelsrelaterade förgiftningar bland kvinnor fortsätter istället att öka (a.a.). Dödligheten orsakad av narkotika och läkemedel ökar bland kvinnor medan den minskar bland män (a.a.). Inom sjukvården har andelen av befolkningen som får eller söker vård för narkotikarelaterade problem och blandmissbruk ökat med 40% under 2009-2019, ökningen omfattar både kvinnor och män (a.a.). Dock visar rapporten att kvinnor inte beviljas lika mycket biståndsinsatser som boende eller behovsprövade öppna insatser. Det finns därför en risk att kvinnors behov och förutsättningar inte uppmärksammas tillräckligt mycket inom missbruk- och beroendevården.

1.3 Problemformulering

Ämnet anses viktigt att undersöka för att kunna observera missbrukaren ur ett perspektiv som den våldsutsatta i ett VINR-brott samt få en bättre förståelse för vilken typ av hjälp som är adekvat. Genom att undersöka och problematisera varför individer med missbruksproblem utsätts för VINR och således undersöka vilken hjälp som erbjuds för våldsutsatta kvinnor i missbruksproblematik, blir relevant, då den svenska lagen kan anses stå i vägen för den utsatta med dubbel problematik. Problematiken gällande missbruk och utsatthet för VINR har mestadels utforskats separat, det anses därav vara intressant att undersöka missbrukare och dess utsatthet för partnervåld då Sverige, till skillnad från andra länder, har en annorlunda syn på lagstiftning och straff gällande droger och missbruk. Bruk av illegala substanser är kriminaliserat och missbrukare kan straffas/tvångsvårdas i Sverige jämfört med andra länder, om de blir omhändertagna av polis. Samtidigt har Sverige en nationell strategi för att erbjuda enklare stöd och skydd mot de som utsätts för våld i nära relationer. Studien syftar till att bidra med en djupare förståelse för hur missbruk kan påverka viktimationen av kvinnan gällande partnervåld.

2. Studiens syfte

Syftet med studien är att förstå vilken hjälp som är disponibel av kvinnojourer för våldsutsatta kvinnor som har ett missbruk. Studien syftar till att bidra med ny kunskap och nya infallsvinklar gällande hur man kan bemöta och arbeta med detta samtidigt för att således förhoppningsvis kunna förbättra omständigheterna för kvinnor som befinner sig i denna dubbla problematik, samt hitta ett sätt för att försöka förbättra hur denna problematik kan lösas.

2.1 Studiens frågeställningar

1. Hur upplever personalen, som arbetar med våldsutsatta kvinnor, sambandet mellan våld i nära relation och missbruk?
2. Hur arbetar personalen med våldsutsatta kvinnor i missbruksproblematik?
3. Vilka hinder samt möjligheter till stöd och hjälp finns det att få om man utsätts för våld i nära relationer samtidigt som man är missbrukare?

3. Tidigare forskning

3.1 Missbruk och genus

Att förstå genusperspektivet i samband med missbruk är nödvändigt då missbruksproblematiken mellan könen skiljer sig. Tidigare forskning har visat att mäns utsatthet med missbruk utspelar sig i hög grad i relation till kriminalitet och skulder på grund av droger, medan kvinnliga missbrukares utsatthet innefattar i större utsträckning könsbaserat våld (Lindblad & Berglund, 2018). Missbruk utgör en särskilt sårbar position för kvinnan som upplever våld och påverkar ytterligare vilken typ av stödinsats eller hjälp som kan utges (Strandell, 2013).

För att behandla missbruket först finns det ett antagande att missbruk påverkar utsattheten eller att utsattheten inte kan påverkas om inte missbruket vårdas. Flertal studier som specificerat sig på just VINR och missbruk delar in kvinnor som utsätts för könsbaserat våld i två olika grupper 1) de som tar droger för att hantera trauman angående könsbaserat våld och 2) de som utsätts för könsbaserat våld och trauma i relation till drogberoendet (Quaglietta, 2022). Även studier som inriktas specifikt på sammankopplingen av droger och VINR tar upp hur hanteringen av trauma och missbruk kan utvecklas gemensamt och inte enbart att partnervåld är ett symptom på drogbruk (Simonelli, 2014). Att kunna förstå och bemöta perspektivet av hur droganvändning kan uppstå som en respons från trauma av VINR är viktigt för att kunna bearbeta denna problematik, men det är även viktigt för att kunna problematisera enskilda behandlingar som bara bearbetar missbruk i första hand. Att förstå hur missbruk kan vara ett sätt att hantera trauma som uppstått på grund av våld kan utveckla effektiv behandling av missbruket och skilja sig från behandlingen av trauma av VINR.

Statistik visar även på motsatsen, att sammankopplingen mellan båda, oberoende av vad som kom först, har större potential att fungera om de behandlas samtidigt (Macy 2012., El-Bassel et al, 2005). Kvinnor som har missbruksproblematik berättar att Sveriges nolltolerans på droger kan påverka hur stigmatiseringen av droger framställs (Quaglietta, 2022).

Stigmatisering av hur droger ska behandlas och dess nolltolerans kan påverka hur missbruksvården ser på missbrukare (a.a). Kvinnors missbruk stigmatiseras mer än mäns, även om kvinnan befinner sig i dåliga relationer väntar kvinnor att söka hjälp för deras missbruksproblematik i större utsträckning än vad män gör. Detta gäller speciellt kvinnor

som är vårdnadshavare till sina barn, då de ofta känner mer skuld i sin position men även har en rädsla att deras barn med största sannolikhet kommer att omhändertas av staten (Lindblad, Berglund, 2018, & Quaglietta, 2022).

Kvinnor som lider av missbruk kan uppleva omfattande problem som kräver stöd, behandling och vård (Länsstyrelsen, 2021). Det är viktigt att erbjuda dem lämpliga resurser och anpassade program för att hjälpa dem att ta sig igenom sitt missbruk och arbeta mot en sundare livsstil (a.a.). Genom att erbjuda stöd och empatisk vård kan kvinnor i missbruk känna sig mindre isolerade och mer motiverade till att söka hjälp för sitt missbruk (a.a.). Kvinnor som drabbas av våld och missbruk kan även stå inför en rad andra utmaningar, såsom psykisk eller fysisk ohälsa, arbetslöshet, ekonomiska problem och risken att bli hemlös (a.a.). Genom att erbjuda en trygg och stödjande miljö samt lämpliga resurser och program kan det bidra till att kvinnorna får det stöd de behöver för att kunna återfå kontrollen över sina liv och arbeta mot en bättre framtid (a.a.). Att säkerställa olika tillvägagångssätt för att kunna bearbeta kvinnliga missbrukares problematik utan att dessa riskerar att kriminalisera sig själv och potentiellt förlora sina barn till förövaren, är därför nödvändig (Lindblad, Berglund, 2018, & Quaglietta, 2022). Erbjudande av behandling som inte når ut till det kvinnliga perspektivet och trauman gällande missbruk är kontraproduktivt (Lindblad, Berglund, 2018, & Quaglietta, 2022). Adderas ytterligare en kvinnlig faktor, som VINR, kan situationen försvåras situationen då personen inte kan vända sig till juridisk hjälp för våldet den upplever, utan att riskera att kriminalisera sig själv och potentiellt förlora sina barn till förövaren (a.a.).

3.2 Försvarsmekanismer - Hur bearbetningen av partnervåld kan leda till missbruk

En amerikansk studie utforskade hur försvarsmekanismerna ser ut för våldsutsatta kvinnor. Det benämns hur olika kvinnor kan anse att det "förtjänar" det våld de utsätts för, och även kan skämmas och skylla sig själva (Haeseler, 2013). Att stanna i en våldsam relation tar därför inte bara uttryck genom de fysiska påfrestningar utan också de mentala, där kvinnornas självförtroende och självkänsla kan påverkas (a.a.). För att kunna hantera detta iakttogets det i studien att kvinnorna använder sig av olika s.k "försvarsmekanismer" för att kunna mentalt hantera den situation de befinner sig i (a.a.). Studien visar på att kvinnor i dessa relationer ofta lider av depression, ångest, PTSD, och fler substans-beroende. Att söka

hjälp för dessa problem kan redan upplevas skamfullt för kvinnor, medan våldsutsatta kvinnor även kan påverkas negativt av rädslan för deras partners reaktion på att de sökt hjälp (Haesler, 2007).

Haeslers (2013) studie genomfördes för att förstå ytterligare vilka mekanismer som används av utsatta kvinnor för att kunna hantera sin situation. Resultatet visade att de flesta kvinnor som utsätts för våldsamma relationer har vad som kallas för "återkommande utsatthet" vilket innebär att de utsätts ofta, redan sedan tidig barndom. Det visar på upprepad utsatthet och en normaliseringsprocess för kvinnorna i dessa omständigheter där det har vant sig att vara i relationer där deras gränser inte längre respekteras (a.a.). Under tiden kvinnan befinner sig i relationen är fokuset på att upprätthålla en fasad för att kunna överleva dag till dag och försöka undvika, och/eller förutse när nästa utbrott kommer att ske. För att hantera detta visade resultatet att flersubstansbruk var vanligt, där även illegala substanser var ofta förekommande. Att använda droger som en försvarsmekanism kan förenkla överlevnaden i momentet, men det framkom också att det fanns en trend att bruket kunde fortsätta utöver relationen på grund av att den utsatta vant sig att använda droger som en försvarsmekanismstrategi (a.a.).

Haesler (2013) märkte också att de flesta kvinnorna led av psykisk ohälsa efter relationen, även de kvinnor som inte använder sig av exempelvis substanser, hade ätstörningar, eller andra beteenden som kunde klassificeras som destruktiva. Ytterligare en försvarsmekanism som återkom var "defensivt återberättande" där kvinnan tog skulden på sig själv för att rättfärdiga att hon stannade i förhållandet. Även om kvinnorna tog sig ut ur relationerna var kvinnorna kvar med samma känslor av rädsla och ångest, oftast på grund av stalkning och andra trakasserier av sin före detta partner (a.a.). Även missbruket kunde fortsätta men överlag tenderade missbruket att gå ner när personen lämnade relationen (a.a.).

Användningen av substanser kunde också leda till beroende som försvårade ytterligare för kvinnan att finna en säker väg in i samhället utan att isoleras ännu mer. Att enbart lämna relationen var inte en garanterad återkomst in i samhället eller från försvarsmekanismerna (a.a.). Enligt de intervjuade och den tidigare forskningen behövs ett system där de försvarsmekanismer som finns på plats ersätts av positiva försvarsmekanismer som inte skadar självkänslan av kvinnan eller deras hälsa. Att enbart lämna relationen ansågs inte vara tillräckligt för att bli av med de inlärda försvarsmekanismstrategier. Kvinnan kunde också sakna partnern och känna sig ännu mer ensam utan denne och ha svårt för att navigera sig i

livet utan samma relationsmönster som hon har normaliserat.

3.3 Ökad sårbarhet för partnervåld

Att ta sig ur en våldsamt relation kan vara en svår och skrämmande uppgift för den utsatta (Kunskapsguiden, 2023). När våld begås av en närstående finns det starka kopplingar mellan den som utövar våldet och den som utsätts (a.a.). Att bryta dessa kopplingar och frigöra sig från våldet kräver styrka, stöd och resurser (a.a.). Det är viktigt att erbjuda stöd och resurser för personer som befinner sig i denna situation så att de vet att det finns hjälp att få och att man inte är ensam i situationen (a.a.). Det finns organisationer, stödgrupper och myndigheter som kan erbjuda stöd, skydd och rådgivning åt personer som är utsatta för våld i relation (a.a.). Ekonomiska, praktiska och sociala band kan hindra den som är utsatt att lämna relationen (a.a.). För våldsutsatta kvinnor med missbruks- och beroendeproblematik är det ofta extra svårt att bryta sig loss från en våldsamt relation (a.a.). Det dubbla beroendet: både av partnern och eventuella substanser skapar en farlig situation som kräver hjälp av utomstående (a.a.). Det är viktigt att kvinnor som får uppleva detta får det stöd de behöver samt skydd efter att de brutit sig loss från deras förhållande, och får möjlighet till en nystart (a.a.).

Våldsutsatta kvinnor med missbruk- eller beroendeproblematik kan ha svårt för att söka hjälp för sin våldsutsatthet (Kunskapsguiden, 2023). Kvinnor som är både våldsutsatta och lider av missbruk- eller beroendeproblematik kan möta hinder när de kommer till att söka hjälp för det våld de utsätts för (a.a.). En anledning till detta kan vara rädslan för att bli avvisad eller inte bli trodd på, att missbruket ska avslöjas, att råka ut för bestraffning från förövaren eller att bli sedd som en dålig förälder (a.a.). Andra skäl till att kvinnorna inte söker hjälp kan vara att de inte har någon tilltro till myndigheter, att de ser våldet som ett normalt inslag i sin vardag och att de dessutom ser sig själva som medansvariga för våldet (a.a.). Inte enbart visar studier på hur framkommande bruk kan vara som copingstrategier, även hur missbruk ökar sårbarheten hos kvinnor gällande våld (Socialstyrelsen, 2021). I en studie om kvinnor i missbruk och deras upplevelser av våld i nära relation, utgiven av Länsstyrelsen år 2021, framkommer det resultat om att kvinnor som lever i någon form av missbruk- och beroendeproblematik har större sannolikhet att bli utsatta för våld i nära relation (Länsstyrelsen, 2021). Syftet med studien var att undersöka i vilken utsträckning kvinnor med ett dokumenterat missbruk eller beroende har upplevt någon form av våld i nära relation (fysiskt, psykiskt och/eller sexuellt

våld), om de har fått stödinsatser för detta och om deras våldsutsatthet har påverkat deras behandling (a.a.).

Vidare så visar Länsstyrelsens studie (2021) att fokus lagts på enskilda kvinnors våldsutsatthet i missbruk- och beroendeproblematik. Resultatet i denna studie visar tydliga samband mellan kvinnor i missbruk och utsatthet för våld. Resultatet visar att mer än hälften av kvinnorna i studien har utsatts för våld av någon de har en nära relation med och en majoritet av dessa kvinnor har fått skador som krävt omplåstring. Vidare har 40% av kvinnorna uppgett att de fått skador som kräver akutvård. Var femte kvinna i studien har upplevt att en nära anhörig har försökt att döda dem vid upprepade tillfällen. Utsatthet för psykiskt våld, kränkningar och kontrollerande anhörig är vanligt förekommande bland kvinnorna i studien. Samtliga kvinnor i studien blev utsatta för kränkande beteenden i form av fula ord, maktutövande eller liknande. Resultatet visar också att majoriteten av kvinnorna har upplevt hot i form av iakttagelser, förföljelse, sms-hot och liknande, vid upprepade tillfällen. I studien framkommer det tydliga samband mellan missbruk och utsattheten för våld i nära relation. I en artikel om våldsutsatta kvinnor med missbruk- eller beroendeproblematik framkommer det att kvinnor som kämpar med missbruk har en större sannolikhet att utsättas för psykiskt och/eller sexuellt våld, där förövaren oftast är en partner eller en före detta partner (Kunskapsguiden, 2023). Det är vanligt att kvinnor söker sig till vården när de redan har fått allvarliga skador och det är oftast svårt att motivera kvinnan till att bibehålla en långvarig kontakt med socialtjänsten och/eller sjukvården (a.a.). Det är därför av stor vikt att arbeta för att förbättra tillgången till stöd och vård för kvinnor som utsätts för våld och att skapa en tryggare miljö där de vågar söka hjälp i ett tidigt skede.

Missbruk kan ses som en sårbarhetsfaktor som ökar utsattheten om en kvinna utsätts för partnervåld i en kärleksrelation. I en amerikansk studie som undersökt just kopplingen mellan utsattheten för partnervåld och missbruk, visar på att kvinnor som utsätts för våld i sin relation har upp till 5 gånger så stor chans att också ha missbruksproblematik, jämfört med kvinnor som inte upplever våld (Macy, 2012). Även en liknande studie som genomfördes i Sydafrika kom fram till liknande resultat- att risken för missbruk ökar i samband med att man har blivit utsatt för partnervåld (a.a.). Genom observation över hur två olika studier, oavsett kontinent, lagar, och kultur åskådliggör samma typ av resultat, visar på en relevans i att använda utländska studier som en bas för denna studie. Det ger även ett underlag för att kunna anta att problematiken liknar sig i Sverige. Den största skillnaden mellan båda länderna

var just bemötandet av problematiken och stigmatiseringen av den.

3.4 Studiens inriktning

Denna dubbla problematik av missbruk och VINR uppstår oftast i samband med varandra och det saknas ett genusperspektiv i hanteringen av denna problematik. Att bearbeta missbruk med VINR i fokus krävs för att garantera ett jämlikt samhälle. I Sverige har missbrukare redan svårt att söka hjälp utan att kriminaliseras eller tvångsvårdas. Detta försvåras då ytterligare om personen i fråga utsätts för våld och då inte kan söka hjälp utan att sättas i en position där denne kan tvångsvårdas, bötas eller fängslas på grund av sitt missbruk (Sveriges Domstolar, 2021). Denna situation är extremt sårbar.

Tidigare forskning visar att det finns ett samband mellan våld i nära relation och missbruksproblematik hos de individer som utsätts för våldet i relationen. Tidigare forskning beskriver även att det saknas ett genusperspektiv på detta problem. Denna studie vill därför försöka bidra med en undersökning om hur genusfaktorer, med fokus på kvinnor, hanteras när missbruk sammankopplas till våld i nära relationer.

4. Teoretisk bakgrund

4.1 Offerstatus

Nils Christies (1986) teori om det ideala offret har visat sig vara relevant för studien. Teorin om det ideala offer förhåller sig till hur man ser på olika offer och dess utsatthet och definierar graden där den utsatta ses som “omedverkande i sin utsatthet”. Teorin om ideala offer förklarar varför vissa samhällsgrupper har lättare att falla offer för ett brott än vad andra samhällsgrupper har. Teorin används för att beskriva hur olika utsatta kan bemötas och ses på annorlunda, även om de utsatts för samma sak, med tanke på hur mycket det framställs som det “perfekta offer”. Teorin är en förklaringsmodell på varför vissa offergrupper kan anses ha lättare att få sina behov mötta som offer, och hänvisar då inte till de grupper som mest utsätts utan till de som anser vara mest “skyddsvärda”. Det mest ideala offret ska anses som svagt, medverka i respektabla aktiviteter, och vara i underläge till de som utsätter offret för brottet. Offret ska heller inte ha någon som helst relation till förövaren, samt ska offret ha befunnit sig på en plats där denna oundvikligt behövde vara på. För att en person som utsatts för ett personbrott ska ses som idealt ska utsattheten ses som helt omotiverad. Det ideala offret ska därför anses som helt skuldfri i sin utsatthet. Kvinnor som utsätts för partnervåld kommer aldrig att vara ideala offer då det känner förövaren och även har/ har haft någon form av relation till denne. Det kan dessutom anses att personen har aktivt valt att befinna sig med förövaren och att uppnå den ideala offerstatusen blir därmed omöjlig. Mäns våld mot kvinnor och barnahaga har i senare år kunnat tas in i denna skyddsvärdiga gruppen som anses vara ideallt offer, men inte helt. Att dessutom använda sig av narkotika försvårar insynen av offer ännu mer, då personen inte medverkar i respektabla aktiviteter och kan därför inte anses vara “svagt” i samma bemärkning. Personen kan förlora den skyddsvärda statusen som den kunde fått om den enbart var våldsutsatt. Att använda narkotika i Sverige är dessutom olagligt vilket kan leda till stigmatisering av användandet och ännu mer insynen att den utsatta inte medverkar i respektabla aktiviteter.

Ideala offer skapar även ideala förövare (Christie, 1986). En ideal förövare är någon som kan ses som “ond”, agerar hänsynslöst i samhället och gör aktiviteter som kan klassas som olagliga eller ses som omoraliska och då själv inte ses som utsatt. Denna förövaren ökar då direkt offrets ideella status. Ju mer idealt en förövare är desto mindre respekt får denne från omvärlden och respekten för offret ökar då (a.a.). Problemet sker när “offret” inte är sedd som

idealt och då förlorar man inte lika mycket respekt mot förövaren (a.a.). Teorin är relevant då den hänvisar hur skuldbeläggning kan ske gentemot den utsatta och hur detta kan påverka vilken möjlighet denna har för att få sina behov och rättigheter tillgodosatta. Ju mer idealt ett offer är sedd som, desto mindre respekt ges från förövaren från omvärlden (a.a.). Eftersom målgruppen för studien är kvinnliga missbrukare som utsätts för partnervåld har författarna valt att förhålla sig till denna teori om ideala offer, då deras utsatthet kan tolkas som mindre värdigt både på grund av synen man har på missbruk men även om partnern visar sig som respektfull.

4.2 Rutinaktivitetsteorin (RAT)

Då författarna förhåller sig till brottsutsatta så kommer rutinaktivitetsteorin (RAT) användas för att förklara nivån av utsatthet och brottsprevelansen i och med målgruppens vardag. RAT är en kriminologisk teori som hänvisar till vilka tre komponenter som ska samexistera för att ett brott ska utföras. Dessa är lämpligt offer, avsaknad av kontroll samt en motiverad gärningsperson (Meier & Miethe, 1993). Partnervåld kan prevenera högt inom denna teori då gärningspersonen och det lämpliga offret kan bo tillsammans och umgås, vilket kan motivera gärningspersonen att begå brott i hemmet, där det finns en avsaknad av kapabla väktare (Mannon, J. M., 1997).

4.3 Normaliseringsprocessen

Teorin normaliseringsprocess kommer att användas för att diskutera resultatet med hänsyn till våldet. Normaliseringsprocesssteorin förklarar hur våld kan uppstå och normaliseringen som kvinnan tvingas göra för att klara av att befinna sig i sin relation (Lundgren, 2005). Steg 1 går ut på att våld börjar normalt sätt inte intensivt direkt, utan förövaren arbetar med att bryta gränser och psykiska påfrestningar till den utsatta (a.a.). Gränserna suddas bort och kvinnan kan komma att "acceptera" att böja gränser som hon aldrig hade gjort innan då på grund av hur successivt våldet eskalerade (a.a.). Steg 2 av normaliseringsprocessen är isolering (Lundgren, 2005). Under denna del av processen isolerar förövaren den utsatta så pass mycket att hennes största sociala kontakt blir gärningsmannen (a.a.). Tillslut blir den enda referensramen som den utsatta kvinnan har, mannens referensram (a.a.). Kvinnan dras ner i ett svart hål och lever åtskild från samhället för att hon inte ska kunna jämföra sin livssituation

med andra i hennes omgivning, detta är ett taktiskt drag för män som utsätter kvinnor för psykisk eller fysisk våld (Lundgren, 2005.). Steg 3 utgör en växling mellan våld och värme (a.a.). Detta steget skapar mer känslomässiga beroenden och band till förövaren. Förövaren kan ena stunden skada den utsatta och andra stunden även vara den som tröstar henne (a.a.). Detta skapar förvirring i den utsattas verklighetsperspektiv samt skapar en sorts beroende och en hoppfullhet hos den utsatta för att bevittna förövarens varma sida (a.a.). Steg 4 hänvisar till överlevnadsstrategier (a.a.)

5. Metod

5.1 Design

Syftet av studien var inte att generalisera resultatet, utan istället förstå ämnet genom olika återkommande teman och därför tillämpades en kvalitativ ansats (Bryman, 2016). Detta möjliggjorde upptäckten av olika teman som intervjupersonerna påtalade om och ansågs som viktiga. Författare valde att göra semistrukturerade intervjuer då det ansågs vara mest lämpligt för att kunna inkludera alla teman, men även för att kunna låta de som intervjuades prata fritt utan ramarna av en helt strukturerad intervju (a.a).

5.2 Intervjupersoner och avgränsningar

Författarna har fokuserat på 2 individer som arbetar parallellt med våldsutsatta kvinnor som har missbruk och/eller beroendeproblematik. De två intervjupersonerna som deltog var personer som jobbat med olika typer av våldsutsatthet i över 10 år, och båda hade erfarenhet av olika verksamheter. För att nå urvalet inkluderades enbart verksamheter där det var tillåtet att ha kontakt med missbrukare, vilket kunde vara genom stödsamtal, vårdnad eller skydd. Författarna har därför vänt sig till verksamheter som antingen jobbar primärt med våldsutsatta eller privata verksamheter som tillät någon form av kontakt med missbrukare, eller andra stödenheter för utsatta kvinnor som inte erbjöd boenden. Verksamheter som inte hade bemött missbrukare eller kvinnor som upplevt partnervåld exkluderades. Författarna har avgränsat sig till Sverige och svenska verksamheter. Studien utgår från verksamheter i hela landet och har därför inte exkluderat någon region då målgruppen redan är mycket begränsad. Författarna valde att enbart kontakta verksamheter som primärt arbetar med vuxna kvinnor och som har våld som fokus. Författarna valde att enbart undersöka heterosexuellt partnervåld där mannen är förövaren gentemot kvinnan, verksamheter som fokuserar på manligt utsatta valdes därför bort. Detta då de tidigare studier som denna studie valde att använda som bas för sitt undersökande, nämnde inte i tillräckligt stor grad hur våld inom HBTQ+ kan påverka missbruk. Kopplingen mellan våld inom HBTQ+ och missbruk hade behövt undersökas mer noggrant för att kunna ta dessa aspekter i beaktande. Författarna har därför avgränsat sig till att enbart inkludera ett heterosexuellt perspektiv (relationer mellan män och kvinnor) då det finns mer forskning kring detta.

5.3 Genomförande och datainsamling

Studien ville utgå från ett snöbollsurval, vilket innebär en form av bekvämlighetsurval, när det kom till val av verksamheter som studien kontaktade (Mind the Graph, 2023). Detta då snöbollsurval möjliggör insamlingen av material vid kvalitativa studier där en specifik grupp individer är av intresse (a.a.). Mejl skickades därför ut till flera kvinnofridsorganisationer över hela landet, för att förstå vart personer som även var missbrukare och utsattes för partnervåld kunde vända sig till eller vart dessa organisationer brukade hänvisa dem till. Verksamheter som rekommenderas kontaktades, och efter intervjuerna var tanken att intervjupersonerna skulle ombes att rekommendera ytterligare verksamheter eller specifika personer som kunde vara relevanta för forskningen (a.a.). Författarna hade dock svårt att nå målgruppen de ville intervjua med ett snöbollsurval och har då även själva sökt upp individer via verksamheter som inte rekommenderas av andra, och då använt sig av avsiktligt urval. Avsiktligt urval går ut på att författarna själva aktivt väljer antal personer/verksamheter som de antar kan representera gruppen som de undersöker. Personerna som väljs ut ska då vara bekanta med gruppen som författarna försöker studera (a.a.). En av intervjupersonerna jobbade på en verksamhet som rekommenderas av andra kvinnoorganisationer, medan den andra intervjupersonen jobbade i en verksamhet som hittades av författarna.

Intervjuerna bestod av 14 mer omfattande frågor med delfrågor under vissa av frågorna. Intervjuerna utfördes som semistrukturerade intervjuer med möjlighet att lägga till följdfrågor under intervjuernas gång när detta kändes relevant. Detta gjordes vid några tillfällen för att få mer utvecklande svar i något som författarna fann intressant. Intervjuerna avslutades sedan med att ställa frågan om intervjupersonerna ville tillägga något annars avslutades intervjun på Zoom.

Totalt genomfördes två semistrukturerade intervjuer och båda författarna var närvarande under båda intervjuerna. För att få tag i dessa intervjuer föregick ett gediget arbete. Författarna vände sig till de rekommenderade kvinnoorganisationerna, samt egenvalda verksamheter genom mejl för att kunna få intervjuer. I mejlet bifogade författarna ett informationsbrev som förklarade syftet med studien, vad intervjuerna skulle gå ut på samt hur intervjuerna skulle vara relevanta för studien. Information gavs även ut gällande intervjuupplägget, det vill säga intervjuens längd, frågor som kommer ställas och att ingen förberedelse krävs. Intervjuerna genomfördes därefter via zoom och spelades in på mobilen.

Innan intervjun påbörjades informerades intervjupersonerna hur det skulle gå till, hur frågorna var upplagda samt frågade om muntligt samtycke till att intervjun spelades in för att transkriberas och ha som underlag för analys och resultat senare i studien. Båda intervjupersonerna samtyckte till både att delta samt spela in. För att garantera att dessa inspelningar inte spreds, hanterades det med konfidentialitet. Underlaget lades sedan in i ett lösenordsskyddat dokument som enbart författarna hade tillgång till.

5.4 Metoddiskussion

5.4.1 Begränsningar med intervjupersonerna

Författarna har använt sig av personer som jobbar med missbrukare och partnervåld och har därför inte haft kontakt med de som faktiskt utsätts. Att intervju och fokusera på de utsattas berättelser om bemötandet inom dessa verksamheter hade potentiellt lett till ett annorlunda perspektiv eller ett mer djupgående perspektiv av vad som inte fungerar (Bryman, 2016).

Studiens har använt sig av 2 intervjupersoner, detta kan ses som problematiskt, men med tanke på hur snäv studiens inriktning var kan två personer av relevans bidra till mycket. Målgruppen som studien riktade sig till var personer som arbetade med kvinnor som var våldsutsatta men även hade missbruksproblematik. I Sverige är det få verksamheter som arbetar med detta samtidigt, och få verksamheter ansåg därför att de kunde bidra till studien då det inte mötte dessa kvinnor officiellt. Flera av de få verksamheter som mötte den dubbla problematiken hade svårt att delta i studien på grund av resurs- och tidsbrist. Flera av verksamheterna arbetade även med akutplaceringar. Studien kom i kontakt med en potentiell intervjuperson som fick ställa in, just på grund av en akut placering som behövdes prioritera över denna studie. Författarna kom även i kontakt med ytterligare tre potentiella intervjupersoner, men på grund av intervjupersonernas disponibilitet var det inte möjligt att genomföra intervjuerna innan studiens inlämning. När det konfirmerades att det inte fanns möjlighet för de fyra andra personerna studien hade kontakt med, hade studien redan genomfört två intervjuer, och möttes då av en stor tidsbrist. Studien valde då att ändå använda sig av de två intervjupersonernas svar och utföra analyser på dessa. Hade studien genomfört fler intervjuer, hade det kunnat generera flera resultat och försäkrat ett mer reliabelt resultat som framtida forskning kunnat stödja sig på.

Eftersom intervjupersonerna hade långa och olika erfarenheter av problematiken ansågs det att deras svar var tillräckligt givande i det ämnet studien ville utforska. Ämnet som vill studeras innehåller olika komponenter - kvinnlig våldsutsatthet av manlig partner samt att kvinnan missbrukar, och har sökt sig till stöd. Personer som har erfarenhet med denna problematik parallellt är få, inte bara för att den innehåller många olika komponenter men då verksamheter som bemöter dessa samtidigt är få. Det som då har bemött dessa problematiken samtidigt har en specifik erfarenhet av hur dessa kvinnors behov ser ut, samt vad som anses funka. Analysen är alltså baserad på två personers åsikter, men ger en inblick i många kvinnors upplevelser och behov. Kvinnornas problematik är filtrerade genom intervjupersonerna, samtidigt som det överensstämmer med vad tidigare forskning visar kring våldsutsatta kvinnor i missbruksproblematik och dess sammankoppling. Båda intervjupersonernas svar kunde därför appliceras i den sociala värld som studien analyserade.

5.4.2 Fördelar och nackdelar med snöbollsurval

I heterogena urval strävar författarna efter att rekrytera deltagare med olika bakgrund för att få ett bredare perspektiv på forskningsämnet (Mind the Graph, 2023). Detta tillvägagångssätt möjliggör en omfattande utforskning inom området (a.a.). Författarna ville få en omfattande bild av problematiken och därför hade studien velat ha använt sig av ett heterogent snöbollsurval. Snöbollsurval är särskilt fördelaktigt när man studerar samhällen eller grupper som är tätt sammanknutna, geografiskt utspridda eller har en hög grad av social sammanhållning (a.a.). Snöbollsurval används för forskare inom till exempel samhällsvetenskapen, dels för att utforska marginaliserade samhällen, dels för att utforska individer som är involverade i olagliga aktiviteter för att förstå deras beteenden, attityder och erfarenheter (Mind the Graph, 2023). En fördel med snöbollsurval är att det gör det möjligt för forskare att nå populationer som annars är otillgängliga eller underrepresenterade i vanliga urvalsmetoder (a.a.). En annan fördel med snöbollsurval är att snöbollsurval utnyttjar befintliga kontakter och nätverk, detta kan resultera i ett större samarbete mellan deltagarna eftersom de hänvisas av befintliga kontakter och kan då känna sig mer bekväma och vara mer villiga i att delta i studien (a.a.).

Vår avsikt var att göra flertalet intervjuer med hjälp av snöbollsurval. Att enbart förlita oss på rekommendationer, kunde dock ha lett till en vinkling i urvalet, eftersom deltagarna som

rekommenderar andra deltagare kunde ha gemensamma egenskaper eller åsikter (Mind the Graph, 2023). Detta hade kunnat leda att studien blivit mer subjektiv i sitt resultat (a.a.). Snöbollsurval skulle inte heller vara ett representativt urval av undersökningsgruppen vilket kunde ha begränsat resultatets generaliserbarhet (a.a.). Nackdelen med snöbollsurval kan också vara etiska aspekter (a.a.). Genom att undersöka ett känsligt ämne så kan det bli svårt att få rekommendationer då man etiskt kanske inte vill riskera att berätta om sina egna upplevelser av andras utsatthet, ifall man ansåg att anonymisering kunde kompromissas, detta då man blivit rekommenderad av någon annan (a.a.).

5.4.3 Datainsamlingens svårigheter

Ett problem med att ha kontaktat verksamheten via mejl är att deltagarna kanske inte har velat uttala sig fritt med rädsla för att verksamheten skulle bli sedd på ett negativt sätt. Om det tog in missbrukare i hemlighet kanske det inte vill erkänna exakt detta då det kan strida mot vissa etiska verksamhetsprinciper. Detta kan även påverkat vilka verksamheter som svarat, då vissa har en starkare syn på nolltolerans mot droger, speciellt statligt ägda verksamheter.

Verksamheter som primärt arbetar med missbrukare kunde även säga att det inte bemött kvinnor som utsattes för våld, på detta sätt fick författarna ett stort bortfall i verksamheter som sa att de inte arbetade med målgruppen som skulle undersökas.

Även metodvalen kan diskuteras, en etnografisk studie inom verksamheter som jobbade med denna problematik hade kunnat inge mycket information. Det hade kunnat ge författarna en egen inblick i hur verksamheterna fungerade. Men med tanke på sekretessen i dessa verksamheter är etnografi inte en metod som är lämplig. författarna hade också en tidsmässig ram att förhålla sig till, som skulle försvåra en autentisk etnografisk studie då etnografiska studier ska försöka genomföras under en längre period för att undvika brister i datainsamlingen (Bryman, 2016).

5.4.4 Fördelar och nackdelar med semistrukturerad intervju och öppna frågor

Författarna valde att göra semistrukturerade intervjuer då intervjuaren har utrymme att ställa följdfrågor och diskutera ämnen som dyker upp under intervjun (Bryman, 2016). Detta möjliggör flexibilitet samtidigt som det säkerställer att viktiga frågor tas upp (a.a.). Fördelarna

med semistrukturerade intervjuer är att det är mycket flexibla eftersom intervjuaren kan följa upp intressanta svar med följdfrågor. En annan fördel med semistrukturerade intervjuer är att intervjuaren kan fördjupa sig i frågor och svar som intervjupersonerna tycker är intressanta att besvara (a.a.). På så sätt kan intervjuaren få mer detaljerade och omfattande svar från intervjupersonerna i de frågor/teman som är mest relevanta för undersökningens syfte (Bryman, 2016). En nackdel med semistrukturerade intervjuer är att det inte finns någon tydlig ram för vad som ska och inte ska besvaras och eftersom svaren är mer öppna och varierande blir analysen mer komplex och det tar längre tid att hitta mönster i intervjuerna än vid enbart strukturerade intervjuer (a.a.).

Öppna frågor gör det möjligt för deltagarna att svara fritt med sina egna ord och meningar (Bryman, 2016). Detta är en fördel vid intervjuer eftersom det inte begränsar deltagarnas svar som det gör när man ställer frågor till dem i form av slutna frågor (a.a.). Bryman (2016) noterar också att öppna frågor lämnar utrymme för oförutsedda svar eller reaktioner av intervjupersonerna, vilket kan vara till en fördel om man undersöker något attitydrelaterat eller beteenderelaterat (a.a.). Genom öppna frågor leder man inte intervjupersonernas tankar i någon viss riktning och på så sätt kan man få reda på deltagarnas kunskapsnivå och intresse om frågan/ämnet och även hur de tolkar frågan (a.a.). Öppna frågor kräver mer av deltagarna eftersom de inte får några alternativa svar utan måste tänka och formulera sina egna svar (a.a.). Detta kan leda till att intervjupersonerna kommer ifrån frågan och inte besvarar den faktiska frågan (a.a.). Öppna frågor kan också orsaka problem när svaren senare ska analyseras, eftersom det är svårt att hitta gemensamma nämnare och teman mellan svaren, vilket gör det svårt att dra slutsatser om resultaten (a.a.). författarna har inte använt sig av slutna frågor i intervjuerna då man inte vill utesluta spontanitet och intressanta svar som inte kan erhållas med slutna frågor på samma sätt som det kan med öppna (a.a.).

5.4.5 Trovärdighet, reliabilitet och validitet

Att ha en hög extern reliabilitet i kvalitativa studier är svårt då sociala fenomen alltid är svåra att replikera och forskare kan inte frysa tid så att fenomenen är detsamma (Bryman, 2016). Genomföringen av datainsamlingen har gjorts på ett detaljerat sätt så genomförandet ska kunna göras på nytt (a.a.). Problemet med att genomföra på nytt är att man inte kan dela ut information angående de personer eller verksamheter som svarade, utan bara kommentera att de jobbade med folk med missbruksproblematik och/eller partnervåld (a.a.). Detta kan

försvåra den externa reliabiliteten men på grund av etiska skäl och anonymitetens skäl kan inte författarna dela ut mer information om deras deltagare förutom vilka steg det tog för att välja dessa (a.a.). Båda författarna har varit delaktiga med att tolka datan och datan har tolkats på samma sätt av båda. Båda författarna har kunnat identifiera samma tema i det deltagarna har samtalat om och kunnat placera in de i de teorier som har använts i studien. Författarna har varit eniga om innehållet i den information som inkommit och tolkade det på samma sätt och studiens interna reliabilitet kan därför anses som hög (Bryman, 2016). De teorier som författarna använde sig av har stämt överens med författarnas observationer och den interna validiteten i studien är därför hög (Bryman, 2016). Författarna har använt sig av en deduktiv metod där man hittade teorier som kunde matcha insamlad data. I all kvalitativ data är extern validitet svår att uppnå, då konceptet av kvalitativa forskningar kräver en djupare förståelse (a.a.). Framför allt har författarna utfört en studie i en svensk kontext och att generalisera utöver Sverige är då svårt, men studiens syfte var aldrig att generalisera, inte ens i en svensk kontext.

Att förstå studiens reliabla kvaliteter kräver då en inblick även i kvalitativa specifika termen trovärdighet. För att en kvalitativ studie ska kunna ses som trovärdig, finns ett antal kriterier som forskare har kommit fram måste uppnås. Dessa är förtroende, överförbarhet, pålitlighet och anpassningsbarhet (Bryman, 2016). För att säkerställa ett högt förtroende i resultaten måste författarna fokusera på att få en hög validitet hos deltagarna, detta innebär att författarna försäkras sig om att de förstår den sociala verklighet som deltagarna refererar till och tolkar deras svar utifrån denna (a.a.). För att garantera detta så använde sig författarna av extrafrågor under intervjun samt repetitiva frågor där de repeterade vad de ansåg att intervjupersonerna menat, och frågade om det var så det menade, för att säkerställa en hög validitet hos deltagarna (a.a.). Överförbarhet i den kvalitativa kontexten refererar till hur väl man har lyckats beskriva den sociala värld som studeras genom hur beskrivande anteckningarna är, men även transkriberingen och informationen man använt sig av (a.a.). Detta görs för att ge möjlighet till andra forskare att kunna avgöra om studien är överförbar till andra sociala miljöer. I denna studie har författarna studerat det sociala fenomenet genom detaljerade intervjuer från individer som jobbar med våldsutsatta kvinnor i missbruksproblematik. Detta kan försvåra hur överförbar resultaten i studien kan anses vara för andra forskare då man i denna studie inte aktivt har sett fenomenet utspela sig, utan enbart dokumenterat en beskrivning av fenomenet. författarna utförde en noggrann inspelning av alla sina intervjuer samt överförde dessa till en säker fil i Apple ID, som kräver lösenord att nå

för att garantera att materialet skyddades. Inspelningar kommer att sparas tills studien har blivit godkänd och laddats upp på Lund Student Papers. Att ha en auditiv tråd på hur studiens resultat och diskussion kommit fram förstärker studiens pålitlighet för att visa omvärlden alla steg som författarna gjorde för att uppnå sitt resultat (Bryman, 2016).

Bryman menar att en total objektivitet är omöjlig att uppnå (Bryman, 2016). Ingen är fri från bias och fördomar, inte ens forskare (a.a.). författarna har dock en objektiv syn för vad problemen kan vara eller inte, även om de haft grundade teorier som bas för sin analys. författarna har letat efter tidigare forskning om ämnet utifrån båda synvinklarna - missbruk i fokus, eller partnervåld i fokus. Efter tidigare forskningen så kunde författarna specificera frågor för att förstå vad som hände om någon hade denna dubbla problematik. Frågorna var grundade i hur processen utfördes och vad för hinder som finns samt vad som fungerar i verksamheterna. författarna genomförde intervjun med en objektiv syn för problematiken och var öppna för att mötas både med en positiv syn på hur ämnet berörs på verksamheterna, men likaså en negativ bild av det. Intervjuerna visade tidigt en viss riktning i problemet som kan likställas med vad tidigare forskning och teorier har visat för problem. författarna kan genom studiens frågor garantera att intervjun utformades på det mest konfrimationsenliga sättet som möjligt, för att vara neutral i intervjuerna. författarna har i studien använt grundade teorier som sitt underlag i analyserna av data. författarna har varit öppna för att insamlad data kan motsäga teorierna och garanterar därför också att datan analyserades på ett så objektivt sätt som möjligt.

5.4.5 Etiska överväganden

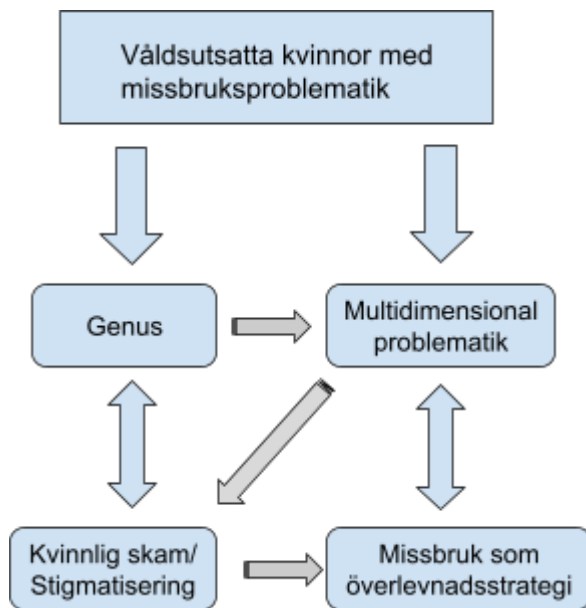
Då författarna har valt att undersöka ett känsligt ämne har det etiska övervägts och tagits i beaktning kontinuerligt under hela processen. Författarna ville förstå hur kvinnor som utsatts för partnervåld och har ett missbruk bemöts av kvinnojourer. På grund av etiska skäl valde författarna att inte intervjua de som utsatts, utan istället vända sig till de som behandlar/möter dem (Bryman, 2016). Författarna valde då att ha ett urval som representerar gruppen, istället för kvinnorna själva, detta för att säkerställa sig att intervjun inte skadade intervjupersonerna genom att trigga jobbiga känslor. Tankar kom också ifall man skulle intervjua före detta missbrukare som utsatts för partnervåld, men även detta ansågs oetiskt. Detta då det inte hade kunnat garantera att frågorna inte väckte obehagliga tankar och minnen hos intervjupersonen. Eftersom endast författarna skulle vara närvarande under intervjun, utan kontaktstöd som

psykolog eller kurator tillgänglig, så kände inte författarna att det skulle vara förberedda att bemöta dessa minnen/tankar. Transkriberingarna gjordes och känslig information har efteråt censurerats och tagits bort. Deltagarnas namn, verksamhet och andra igenkänningsbara egenskaper delas inte, vilket deltagarna har meddelats om, i enlighet med konfidentialitetskravet (a.a). Deltagarna meddelades även att insamlad data enbart skulle användas för denna studie och deras inspelningar samt ocensurerade transkriberingarna skulle raderas. Detta då för att uppnå nyttjandekravet (a.a.).

6. Resultat och analys

Den aktuella studien har undersökt hur de som arbetar med kvinnliga våldsutsatta som har ett missbruk har för syn på hur missbruk och våldsutsatthet sammankopplas och om de anser att det är något som kan behandlas tillsammans. Studien har även analyserat hur kvinnors missbruksproblematik kan riskera att stå i vägen för att de ska få hjälp i relationen. Samtliga namn som framkommer i resultatet har bytts ut till andra namn för att värna om konfidentialiteten. Intervjuperson 1 kommer att refereras som Sanna, intervjuperson 2 kommer att refereras som Maria. För att förstå hur kvinnliga missbrukares utsatthet gällande partnervåld bemöts i en svensk samhällsorganisations kontext, kommer resultatet att ta upp verksamheternas förutsättningar och hur intervjupersonerna beskriver deras verksamhet samt hur de tycker att den fungerar.

För att analysera resultatet har en tematisk analys använts och genom analysen framkom teman som var återkommande i samtliga intervjuer. Efter transkriberingen uppmärksammades återkommande teman och subteman, som även synts i tidigare forskning och som användes för att analysera resultatet. Fyra olika teman var återkommande och diskuterades i relationen "våldsutsatta kvinnor i missbruksproblematik". Dessa teman är noga utvalda för att kunna besvara studiens syfte och frågeställningar. De teman som uppmärksammades i intervjuerna var multidimensionell problematik och genus. I temat multidimensionell problematik förekom subtemat missbruk som överlevnadsstrategi, och i temat genus förekom subtemat kvinnlig stigmatisering/skam. De olika teman kan förstås i kontexten av andra teman och subteman. Nedan har ett flödesschema bifogats för en tydligare uppfattning om vilka teman som framkom och hur det kopplas till varandra. De blåa pilarna visar på korrelationerna mellan teman och subteman, medan de gråa pilarna visar komplexiteten av hur olika teman/ subteman kan förstås i kontexten av de andra teman/subteman.

6.1 Hur verksamheterna fungerar

Intervjupersonerna tar upp att de inte jobbar med etablerade behandlingsformer utan istället arbetar mycket med terapeuter, stödsamtal, rådgivning och stabilisering. Bemötandet i båda verksamheterna är på kvinnans villkor och båda intervjupersonerna förklarar att man inte tvingar kvinnan till att gå på dessa samtal, prata med terapeuter m.m. Verksamheterna arbetar mycket med positiv förstärkning genom att uppmuntra när kvinnorna går på möten, varit drogfria, har vågat berätta sanningen o.s.v. Vid samtal om bemötande tog båda intervjupersonerna upp att de inte på något sätt uttryckte besvikelse, ilska eller irritation om kvinnan skulle återfalla utan att de började om på nytt och stöttade henne i att återigen försöka igen med att bli drogfri. Maria beskriver att samarbetet mellan olika myndighetsfunktioner fungerar bra samt att det har på senare tid haft ökade möjligheter att bemöta dessa kvinnor. Maria menar att de som arbetar på sådana verksamheter idag och även inom Socialtjänsten generellt har fått möjlighet till ett mer utvecklat handlingsutrymme.

De berättar dock att de flesta boenden och ställen som erbjuder behandling har delat in behandlingar för missbruk och behandlingar för att bearbeta de våldsrelaterade trauman. Problemet som två av respondenterna belyser är att verksamheter som behandlar har svårt när problematik överlappar, vilket är vanligt med missbruk och våldsrelaterade problematik. Kvinnorna måste då placeras på ett boende som arbetar med en av deras problematik istället

för att arbeta med dessa samtidigt. Detta kan ses som ett hinder, men även som en sorts stigmatiseringsfaktor - att ingen kan ta in en kvinna med multidimensionell problematik.

6.2 Verksamhetens förutsättningar gällande denna multidimensionell problematik

Den multidimensionella problematik ansågs enligt intervjupersonerna vara ett återkommande problem då missbruk ofta inte kom ensamt utan som ett resultat av försvarsmekanismer eller ens sociala värld. Samtidigt såg de hur våldsupplevelserna som kvinnorna hade också var multidimensionella. Det påtalades om våld som gick i arv och även hur förövaren kunde vara beskyddande gentemot annat våld. Därför vidareutvecklades temat in i subtemat: missbruk som överlevnadsstrategi.

Varken Sanna eller Maria hade en inramad definition på begreppet våld eller missbruk. Sanna påtalade vikten av att inte definiera våld för någon då våld kan komma till uttryck på varierande sätt för olika individer. Även Maria påtalade vikten av att inte definiera våld, men nämnde att sexuellt våld var återkommande i deras verksamhet. Genom att inte definiera utsattheten och istället fokusera på att definiera måendet och hur kvinnorna kände i situationen där resulterade i ett mindre fokus på att försöka uppvisa sig själv som ett idealt offer.

- *“Våld ofta går i arv i familjer (...) Och gränssättningen gör så du får knepiga relationer för du inte har några bra referensrelationer från din barndom”*

Våld framkom ofta vara multidimensionell, kvinnorna kunde ha upplevt våld under barndomen som också påverkade deras perception av gränssättning, våldet hade då på något sätt normaliserat sig under livstiden. Detta kan kopplas till normaliseringsprocessen, men att gränstjövningen skedde redan vid tidigare delar av livet och bildade fränkoppling från ens egna gränser.

Sanna berättar att hon jobbar med att hjälpa kvinnan att själv identifiera vad som går över hennes gräns och vad som inte känns bra, mer än att definiera vad för sorts våld som upplevs. Fokuset ligger på att kvinnorna själva ska få definiera vad våld är för

dem. Sanna menar att detta är viktigt då det är väldigt individuellt på vad man ser och inte ser som våld. Sanna gav exempel på hur en sådan diskurs kunde se ut gällande sexuellt våld:

- *"Men hur mår du i det här"(...) "behövde du duscha efter det här (...). Hur blir det, vill du ha det så? Varför vill du ha det så?" "Har det alltid varit så?" "Har det varit på något annat sätt eller hur skulle du vilja ha det?" "Så att du känner att du inte behöver må dåligt sen för du pratar ju om ångest. Det verkar vara som att det är kopplat till det" Och då blir det ju helt plöstligt "Ja men det var kanske sexuellt våld" - Sanna*

Sanna menade att fokuset var på hur personen mår i situationen och hur hon ville ha det. Sanna beskrev att de ofta frågade kvinnorna som berättade om våldet om de visste att de blivit utsatta för våld och samtliga svarade att de var osäkra på om det faktiskt var våld eller inte.

- *"Du kan också vara utsatt för våld från en partner, samtidigt så skyddar den partnern dig också från våld från (t.ex) torskarna men också våld från andra män." - Maria*

Maria tog upp hur våldet är komplicerat, hur våld inte enbart genomfördes av partnern, men även i relation till sexuell exploatering och sexhandel. Maria problematiserade hur en kvinna kan vara utsatt för olika typer av våld från ens partner, medan ens partner samtidigt kan skydda kvinnan från olika typer av våld från andra, speciellt i samband med sexköp. Maria förklarade hur kvinnors sexuella våld kunde höra ihop med missbruket då de behövde pengar för att kunna missbruka samt att missbruket kunde ha orsakat att kvinnan hamnat i en väldigt ekonomiskt utsatt plats som också kunde förvärra våldet.

6.3 Missbruket som överlevnadsstrategi

För att förstå missbrukets uppkomst tog båda respondenterna upp hur våldsrelaterade besvär och trauma kan orsaka ett behov till att dämpa dessa känslor så att man klarar av att leva i sin vardag. Därför låg fokuset att identifiera vilka anledningarna som låg bakom ett utvecklat

missbruk. Sanna beskriver att missbruket ofta ses som en försvarsmekanism i respons till det trauma som kvinnorna har fått uppleva, då personen inte klarar av att tänka på det hon upplever och därigenom inte behöver känna det om denne är så pass inne i sitt missbruk. Även Maria anmärkte att missbruket ses som en försvarsmekanism för att klara av verkligheten. Det delar en uppfattning om att missbruk inte uppstår enskilt i en individ utan formas av dennes sociala värld.

- *“Att man missbrukar eller gör någonting som är skadligt för en för man vill inte känna någonting och det kan ju vara allt från en ätstörning när man svälter för då känner man inte för då svälter man och det är en coping eller när man dricker, då tar man också bort känslor och det är en coping.”* - Sanna

Sanna refererar till hur försvarsmekanismer generellt utgår från samma grund: Ett obearbetat trauma. Sanna menar att dessa försvarsmekanismer kan påvisas på olika sätt och kan vara narkotikarelaterade preparat, men även ätstörningar och ångestrelaterade besvär. Kvinnorna tillämpar någon form av försvarsmekanism för att kunna hantera det våld hon upplever/har upplevt. Studien kopplade försvarsmekanismerna i frågan till förståelsen av de överlevnadsstrategier som teorin om normaliseringsprocessen tar upp. Missbruket kan då användas som en form av överlevnadsstrategi för att kunna klara av sin vardag och trauma, men även tidigare trauman.

Marias uppfattning av de kvinnor som hon träffat i missbruk är att det sker som en följd av samhälleliga problem. Genom att missbruka bemöter personen ytterligare problem som kan försvåra dennes sätt att återvända i samhället. Personen som missbrukar kan då få både sociala och ekonomiska påfrestningar, utöver det våld som denne utsätts för. Maria nämnde hur viktigt det var att inte använda skamfyllda begrepp såsom “skadligt bruk” då det lägger all skuld av missbruket på individen, då dessa redan upplevde tillräckligt skam.

- *“Vi vill använda definitionen missbruk och beroende för att också signalera att missbruket uppstår i relationen till omvärlden väldigt mycket och att du får olika sociala, ekonomiska, olika former av problem som du möter och att det på något sätt inte bara ligger på individen utan det även är ett samhällsperspektiv i*

begreppet missbruk” - Maria

I Marias verksamhet ligger fokuset på att kunna ha och skapa öppna dialoger där kvinnan kan få inblick i hur man kan gå tillväga för alternativa lösningar än narkotika eller alkohol. Hon anser att måla upp olika alternativ för kvinnan hur hon kan gå tillväga och hur hon kan göra istället, och sedan resonera kring det kan vara en typ av lösningsorienterad konversation. Maria beskriver att deras verksamhet jobbar med “harm reduction” när det gäller narkotikamissbruk. Med detta menas att man inte lägger några värderingar i att kvinnan tar preparat och inte heller lägger värderingar i hur kvinnan försörjer sig utan istället jobbar man förebyggande genom att försöka hjälpa henne att hitta olika säkerhetsstrategier som kan behövas. När dessa alternativ benämns finns det stort fokus på att inte betrakta kvinnans position och agerande som skamfyllt.

- *“Vi vill inte prata om att det är fel och det är fult och det är skamfyllt, för de vet de redan. Utan mer (..)“Okej, vad behöver du göra för att ditt liv ska bli lite lite bättre? Oavsett om ditt missbruk fortsätter att se ut som det gör idag.”- Sanna*

Sanna berättar att mycket är på kvinnans villkor om hon vill prata om sitt missbruk eller inte. Om kvinnan till exempel har bokat ett möte och sedan inte dyker upp på mötet har man överseende med det och hoppas att hon bokar in ett till möte och faktiskt dyker upp, man kommer således aldrig tvinga kvinnan att genomgå ett antal stödsamtal eller någon annan behandlingsform för sitt missbruk utan det är på kvinnans villkor. Sanna påtalar också att man inte lägger någon skam i vad kvinnan gör eller hur kvinnan väljer att hantera svåra saker utan att det är viktigt att man är förstående och tillsammans med kvinnan försöker hitta andra, bättre lösningar som inte innefattar missbruk av narkotika eller alkohol.

6.4 Genusperspektiv i verksamheterna

Sanna tar upp hur verksamheten fokuserar på att bemöta våldsutsatta kvinnor och barn som kommer dit med utgångspunkt i en feministisk grund. Sanna menar att det ser på mäns våld mot kvinnor som ett resultat av patriarkatet och maktordningen mellan könen. Att utgå från detta perspektiv i verksamheten kan hjälpa dem att förstå i vilken grad kvinnan kan vara utsatt. Kvinnan utsätts inte bara för våldet utan blir även påverkad av strukturella patriarkala system som försvårar hennes situation ytterligare

för hon är kvinna. Sanna tar upp hur individer kan, utan att vara medvetna om sin egen partiskhet, vara indirekt hårdare mot kvinnor generellt. Sanna tar upp hur genusperspektiv kan hjälpa till att uppnå en uppfattning av maktpositionen som män har i samhället och förstå hur våld utspelas genom det. Sanna menar att verksamheter som inte har genus som sin utgångspunkt kan ha svårt att se alla mönster i relation till maktspel som kan ske.

- *“En kvinna ska vara den bästa modern hela tiden och när man misslyckas med det (pga missbruk) så är det liksom shitshow medan pappan är jättegullig om han har födelsedagskalas med barnen när de fyller 5 liksom. För han försöker ju verkligen” - Sanna*

Sanna beskriver hur det kan vara svårt med personer som arbetar med placeringar och har en föreställning av vad en förövare ska vara, och har man då inte ett underliggande genusperspektiv men även förståelse till psykopati och manipulation kan det bli svårt att se mannen som den förövare han är. Mannen ses då inte som helt orespektabel och moraliskt hänsynslös, vilket i sin tur istället påverkar synen på hur kvinnans offerstatus ses. Teorin om ideala offer kan appliceras och förklara hur mannen bemöts. Detta då han inte uppvisar sig vara som en ideal förövare, och detta leder då till att kvinnans ideella status kan förminska.

Sanna problematiserade också att som kvinna är det mer accepterat att ha andra sorters försvarsmekanismer istället för missbruk. Hon sa att skammen var värre för kvinnor, då missbruk är stigmatiserat i samhället för en kvinna, speciellt de kvinnor som är mammor, och missbruk brukar mer ses som ett manligt fenomen. Sanna menar också att det ses som mer skamligt av samhället om en kvinna missbrukar än en man missbrukar, och menar att detta grundar sig i samhällsnormer. Omgivningen kommer i större utsträckning att marginalisera en kvinna som missbrukar än en man som missbrukar.

- *“För att det är också medfört ett stigma med att behöva söka sig till ett boende för bara kvinnor, för att det ligger inte status i att vara kvinna” “Statusen ligger där männen är, så är det.” - Maria*

Maria tar också upp hur genus och kvinnlig status kan se ut. Kvinnan har ofta mer att förlora i förhållande till sitt missbruk, då dessa kan ha barn m.m. och kan förlora vårdnaden för dem. Maria tar även upp sambandet mellan status och genus och antyder att kvinnorna på boendet känner en skam för att behöva befinna sig i ett boende enbart för kvinnor för att det inte existerar en status i att vara kvinna. Kvinnorna tycker inte att det är en status i att vara kvinna och kvinnorna nedvärderar kvinnlig status så att behöva befinna sig enbart med kvinnor ses som skamligt och odugligt. Speciellt inte en våldsutsatt kvinna och att det ses mer som ett misslyckande än något som kvinnan inte kan hjälpa. Att inte inneha status kan betyda ytterligare risk och skam för vissa kvinnor. Genus och könsmaktsskillnader verkar vara dominerande inom denna grupp och betecknar även vårt subtema: kvinnlig stigmatisering samt missbruk som överlevnadsstrategi.

6.5 Kvinnlig stigmatisering/skam

Stigmatisering och skam var ett repetitivt begrepp som behandlades under intervjuerna. Skam kan ses som upplevelsen eller rädslan av att förlora sitt anseende inför andra, exempelvis över något man har sagt eller gjort. I intervjuerna beskrevs det att kvinnorna ofta kan känna en skamfylld känsla inför andra då deras titel “missbrukare som kvinna” eller “missbrukare som mamma” är väldigt stigmatiserad i samhället. Intervjupersonerna beskrev att denna skam kan bidra till att kvinnor inte vågar söka hjälp för deras missbruksproblematik och våldsutsatthet på grund av den skamfyllda känslan de har.

- *“Det medför en stigma för en kvinna att behöva söka sig till ett boende pga missbruksproblematik eller utsatthet för våld och/eller sexuellt våld.”* - Maria.

Situationen kan bli desperat för personer som utsätts för våld och missbruk, då kvinnojourer oftast inte kan erbjuda dem hjälp. Maria nämner hur kvinnorna kan ha svårt att få hjälp då de skickas runt mellan psykakuten, akuten, Polisen m.m. På grund av missbruket kan Polisen kallas och sedan kan hon skickas runt då ingen verksamhet anser att hon passar in hos dem. Maria menar att detta kan skapa en skamfylld känsla för kvinnorna och beskriver det som att kvinnorna kan känna att det inte är värda något då ingen kan hjälpa dem. Det kan också vara en skamfylld känsla för kvinnorna att

många inte heller vill ta in kvinnor med missbruksproblematik utan enbart jobba med våldsutsatta kvinnor, vilket kan få kvinnorna att känna sig ytterligare marginaliserade. Maria menar att det kan vara problematiskt att inte ha tillräckligt med hem som tar in kvinnor med missbruksproblematik, då kvinnorna redan kan känna skam att behöva söka skydd och det är därför viktigt att resurserna finns där när/ om hon väljer att söka hjälp. Maria tar upp hur hon sett att kvinnorna då måste ta problemet i egna händer vilket kan resultera att kvinnan befinner sig i ännu mer utsatta positioner eller stannar i den våldsamma relationen. Kvinnan kan vända sig till män som erbjuder sovplats mot sex som ersättning eller till den som utsatt henne.

- *“Vänder sig till män som erbjuder kvinnor en sovplats om de får sex som ersättning av kvinnan, kvinnan går då med på detta istället för att sova utomhus. Eftersom hon har ett pågående missbruk så kommer inte en kvinnojour oftast att hjälpa henne.”* - Maria

Utöver att använda sig av harm-reduction angående missbruket så berättar Maria att det även jobbar liknande i relation till våld. De fokuserar på att inte skuldbelägga olika situationer som kvinnan kan befinna sig i, både på grund av våldet men även på grund av missbruket, utan istället arbeta med att på ett så säkert sätt som möjligt få kvinnan att kunna leva sin vardag. Istället fokuseras det på en öppen dialog så att de kunde ge råd om hur hon kunde gå tillväga om vissa situationer eskalerade. De frågade praktiska frågor men även frågor för att försäkra sig om kvinnans säkerhet ifall något oväntat skulle hända, exempelvis var hon skulle placera sig i rummet och om hon hade sin telefon med sig. Man kan då tillämpa rutinaktivitetsteorin, som att man arbetar med att försöka göra offret se mindre lämpligt ut till den motiverade gärningsmannen eller i alla fall få henne att känna sig som mindre av ett lämpligt offer.

- *“Okej, har du laddat din telefon?” “Har du numret hit?” “Vet du hur du tar dig hem och du hamnar någonstans där du inte känner dig trygg?” “Har du med kondomer?” “Har du med glidmedel?” “Tänk på att skydda dig?”(..) “Kan du ha några säkerhetsstrategier med var du placerar dig i rummet?” “Ska vi ha några kodord om du ringer oss?”* - Maria

Deras sätt att hantera harm-reduction med missbruk gör även att det ställer praktiska

frågor gällande missbruket och hur detta ska få tag på/ användas. De uppskattar hellre att kvinnorna tar tabletter och injicerar på deras rum där det finns personal som kan säkerställa sig att allt går rätt samt erbjuda rena nålar, än att de tar tabletter eller injicerar utan att berätta det då det kan skada kvinnorna ännu mer genom att kvinnorna till exempel inte har tillgång till rena nålar och andra rena verktyg som kan behövas vid injektion. Hur dessa kvinnor kan säkrast leva sin vardag utan att skambelägga dem är det främsta fokuset. Vid skuldbeläggande av kvinnorna hade de potentiellt lämnat boendet och gjort samma sak, men då under mer osäkra förhållanden. Hjälpen som ges har inget samband med hur mycket personen ses som ett idealt offer utan fokuserar istället på vilket stöd personen anses behöva. Det visar sig vara positivt att ha en neutral syn på vad personerna i fråga berättar, för att minimera skammen de känner och istället öka i förtroende gentemot dessa kvinnor.

- *Och det är många gånger första steget till att få de här människorna till att våga drömma om ett annat liv. Att inte skambelägga och på något sätt neutralisera det och mer fokusera på det som fungerar i personens liv istället för att fokusera på det som inte fungerar. - Maria*

Sanna beskriver att det redan är en skam för kvinnan som missbrukar att säga att hon missbrukar, ännu mer skamligt är det om kvinnan till exempel har barn då man inte vill klassas som en "missbrukarmamma". Kvinnan kan tycka det är skamligt då hon är rädd för vad samhället ska tycka samt vad de som jobbar med missbruk ska tycka om en mamma som har barn missbrukar och att de till exempel kommer ta barnet ifrån dig om du missbrukar och du har barn. Sanna beskriver även att i konversationer med kvinnan och hennes missbruk så lägger man ingen skam/värderingar i hur kvinnan väljer att hantera svåra saker. Det som man fokuserar på är att ha en förståelse och hitta andra, bättre lösningar tillsammans. Sanna pratar om stigmatisering gällande kvinnligt missbruk och menar att det är viktigt att kunna prata med kvinnan som missbrukar att hon har ett missbruk och hur man ska försöka komma ifrån det. Det ska inte ses som något "främmande" och tabu som man inte vill prata om på kvinnojourer. Det kan enkelt bli en tystande effekt där kvinnor tvingas vara oärliga för att slippa konsekvenserna kring deras missbruk. Om kvinnan inte har tillgång till att vända sig till kvinnojourer när hon även missbrukar kan kvinnan känna sig ännu mer marginaliserad

och isolerad i samhället. Hennes traumabearbetning på boenden kan även påverkas, då kvinnan kan behöva smyga in narkotika, gömma att hon missbrukar eller avsluta med bruket och gömma att hon går igenom en abstinensperiod.

- *“Hon har ett missbruk som hon skulle behöva prata om utan att hon riskerar att liksom.. (..) separera henne från barnen bara för att hon är “farlig”(missbrukare) för det behöver hon inte alls vara liksom.”- Sanna*

Sanna anser att det saknas ett system där kvinnor inte hamnar mellan olika verksamheter, vissa kvinnor passar varken in i missbruksvården för de utsätts för partnervåld men kan inte heller passa in i boenden för kvinnor som utsätts på grund av missbruket. Sanna berättar också att mer tid och resurser krävs för att kunna nå dessa kvinnor och hon betonar hur viktigt det är med kostnadsfria alternativ. Även att inte registrera de officiella mötena det haft till ett personnummer gör att hjälpen ses som mer tillgänglig för de utsatta. Sanna tar även upp hur hon själv, men också flera akademiker, anser att socionomutbildning kan behövas uppdateras från grunden. Hon menar att socionomutbildningen är väldigt skolad inom juridiken och har ett inramat perspektiv på lagen, jämfört med sociologer som har lärt sig att fokusera mer på förändringar och olika konflikter hos människor. Sanna kommenterar även hur det hade varit mer lämpligt att fokusera på att bearbeta traumat istället för att hantera båda problemen separat.

- *“Det är så svårt för egentligen kanske du måste jobba med traumat då, för då kan du jobba med gränssättning och så får bättre relationer, och hamnar inte i en våldsam relation. Och då får du inte ångest för du inte utsätts för våld, och när du inte har ångest behöver du inget ångestdämpande längre.” - Sanna*

Resultatet visar på hur sambandet mellan partnervåld och missbruk kan uttryckas. Problematiken visar sig vara mycket sammankopplad, där missbruket kan ses som en överlevnadsstrategi för den återkommande våldsutsattheten. Resultatet har också berört och uppfattat hur personerna arbetar med denna problematik, hur fokuset inte är på att skuldbelägga eller straffa, utan att neutralisera problemen och gemensamt med kvinnan försöka hitta en lösning som passar henne. Resultatet tar också upp vilka hinder och

möjligheter som kan anses finnas för att nå kvinnorna, vilket i hög grad visar sig vara på grund av att problematiken inte bearbetas samtidigt, samt vilka konsekvenser som kan komma i och med missbruket och den nuvarande lagstiftningen.

7. Slutsatser och vidare forskning

7.1 Slutsatser

Genom analys av intervjuerna har författarna identifierat återkommande teman som kunde kopplas till teorierna som tidigare tagits upp. I början av studien hade fyra olika teman valts ut som var tänkta att analysen skulle utgå från, dessa var: våld, missbruk, verksamhetens förutsättningar och genus. Dessa teman var dock inte de som framkom i analysen av intervjuerna och därmed ändrades de valda temana till multidimensional problematik, kvinnlig stigmatisering/skam, genusperspektiv, återkommande våldsutsatthet samt missbruk som överlevnadsstrategier. Detta var återkommande ämnen som yttrades under båda intervjuerna. Temana som framkom kan bero på verksamhetens förutsättningar att kunna identifiera dessa teman utifrån deras arbetssätt.

Båda intervjupersonerna påpekade en saknad kring kompetens och kunskap om hur missbruk och partnervåld samspelar i Sverige. Särskilt då med hänsyn till lagstiftningen där dessa inte kan behandlas samtidigt. Maria tycker att kompetens kring målgruppen saknas och menar att missbruk ofta hör ihop med andra faktorer och att man inte kan separera missbruk från exempelvis våld. Genom att ha en djupare och bredare förståelse mellan sambandet kring missbruk och våld kan man hitta bättre lösningar och samtalsstrategier för att behandla våldsutsatta kvinnor i missbruk. Hon beskriver att det finns för lite kunskap kring målgruppen och hur faktorerna "missbruk" och "våld" samverkar. Maria påtalar även att man måste vara kompetent när man jobbar med denna grupp kvinnor. Sanna anser också att det krävs erfarenhet och tålamod, vilket hon tycker saknas. Genom att använda normaliseringsprocessen som teori, kan man förstå hur missbruket kan vara en överlevnadsstrategi för att hantera våldet. Detta perspektiv ger en förståelse för hur problematiken är interkomplext samt hur det kan vara gynnsamt att bemöta båda samtidigt.

Att förstå hur olika överlevnadsstrategier utspelar sig för att kunna hantera våldet man upplever eller upplevt påpekas vara viktigt då detta kan utspela sig genom ett missbruk. Att förstå hur missbruket kan vara en överlevnadsstrategi för våldet som man har utsatts av, kan vara viktigt för att kunna komma till botten av just denna problematik.

Att bearbeta var för sig tar då bort perspektivet av sammankopplingarna av dessa. Det finns en avsaknad kunskap om den dubbla problematiken och därför bearbetas de ofta separat, en ökad kunskap och fokus på att bearbeta trauma och fokusera på att inte skambelägga kvinnorna ansågs positivt och saknas i den svenska kontexten. Att arbeta med traumabearbetning kan visa sig vara ideellt.

Tanken om det ideala-offret var återkommande i vad intervjupersonerna belyste i deras intervjuer och teorin ideala offer kunde därför användas för att förstå vissa element. Genom teorin kunde det förstås hur den utsatta kunde ses och betraktas som ett mindre värdigt offer på grund av sitt missbruk, vilket kan leda till ett av våra teman: stigmatisering/skam. Den utsatta kan känna skam för att den inte passar in i den inramade definitionen av vad ett "offer" är/tycks ska vara. Mycket av den underliggande skammen som kvinnan kände kunde kopplas till genusfaktorn- att individen i fråga var en kvinna, och inte bara för att personen inte uppfyllde kraven på ett idealt offer. Den ideala offer-teorin har även hjälpt att förstå hur svårt det kan bli när förövaren inte uppvisas vara en ideal förövare. Om han ses som respektabel gentemot socialtjänsten eller omvärlden kan kvinnan förlora synen som "idealt offer". Detta då förövaren inte ses kapabel i sin helhet att passa in som hänsynslös förövare och orsakar då kvinnan att ses som mindre respektabelt utsatt. Att förstå hur synen på förövaren kan påverkas kan även Teorin om ideala offer har använts men saknar en insikt i hur kvinnligt våldsutsatta kan bekämpa den skam som baseras på att vara kvinna, mer än hur hon bemöts som utsatt. Skammen kan vara internaliserad och vissa maktpositioner är återkommande med grund i genus som inte teorin har kunnat adressera. Att förstå hur multidimensionell problematiken är, genom normaliseringsprocessen och missbruket i sig, kan ge en insikt i vilken hjälp som kan bäst appliceras och vart kunskapen måste breddas. Att inta ett fokus på kvinnornas vardag gentemot hur utsattheten gestaltas har visat positiva resultat.

Resultatet visar även på hur avsaknaden av behandlingsprogram för missbruksproblematik som även behandlar våldsutsatthet och traumahantering saknas i Sverige. Kvinnorna kan enkelt flyttas runt vilket ökar skammen som de redan kan ha. Skam var återkommande i intervjuerna och påverkas ytterligare av den associativa skammen att vara kvinna och missbrukare samt våldsutsatt. På grund av lagstiftningen gällande narkotikabrott visade det sig att kvinnor kan ha svårigheter med öppenhet och ärlighet till verksamheter på grund av rädsla för att då behöva lämna skyddet eller bli av med barn eller bistånd. Skam kopplades

även till att behöva söka hjälp och speciellt om denna hjälp inte är tillgänglig att få. Dock kan det konstateras att Sveriges narkotikapolitik håller på att ändras, även socionomutbildningen vilket kan tyda på att positiva förändringar redan är på väg att börja. Det ansågs också finnas bra samverkan mellan vissa myndigheter, även om dessa kvinnor kunde falla mellan olika inramningar inom systemet för behandling, verkade ändå kommunikationen till akuta platser fungera bra.

Studien har förståelse för att det finns ett stort mörkertal av personer som aldrig söker hjälp och urvalet missar då helt deras perspektiv. Författarna har alltså inte fått en inblick i *hur* man kan göra hjälpen mer tillgänglig för de som inte söker sig till verksamheter, utan har istället fått en inblick i *vad* som fungerar och inte fungerar med bemötandet. Genom detta kan offentlig hjälp förbättra sina omständigheter för att uppmana individer som behöver hjälp att faktiskt söka sig till deras verksamheter. Att inte intervjua personer som utsatts kan också leda till att man ser de som utsatts på ett annat sätt än de ser sig själva då författarna får perspektiven av de som jobbar där och deras tolkningar. Författarna är medvetna om att basera en studie på endast två intervjupersoner kan kritiseras men menar att dessa har väldigt lång erfarenhet av att jobba inom olika verksamheter, både med våldsutsatta kvinnor, kvinnor med missbruksproblematik, biståndsfrågor, med mera. De anses därav ha en någorlunda representativ uppfattning om hur denna problematik samverkar, och hur detta bemöts inom olika verksamheter. De bedöms även kunna bidra med erfarenhet kring begränsningarna i hjälpen för våldsutsatta kvinnor i missbruksproblematik. Intervjupersonerna har länge arbetat med våldsutsatta kvinnor i missbruksproblematik och företräder dessa kvinnor och deras berättelser. Våra intervjupersoner beskriver också att de har träffat kvinnor från olika samhällsklasser, åldrar, etniciteter m.m. vilket tas i beaktande vid validiteten och reliabiliteten i studien. Studien har alltså utgått från två intervjupersoner som ställt upp på intervjuer men deras erfarenheter och svaren som de gett till författarna skildrar många kvinnors behov. Studien avser inte att generalisera till vad alla som arbetar med målgruppen har för erfarenheter.

I intervjuerna uppmärksammades det att det finns många fler än endast 2 sorters utsatthet hos kvinnorna. Det finns kvinnor som varit utsatta som barn, utsatts av flera olika personer, samt utsatts sexuellt av andra män än partnern. I intervjuerna framkom det att våldet som kvinnorna hade blivit utsatta för oftast uttrycks i en kombination av olika våldstyper, det uttrycktes även

att många av dessa kvinnor som våra intervjupersoner representerade hade blivit utsatta tidigare i livet, och/eller under en lång period som hade pågått i flera år. Våldsutsatta kvinnor i missbruksproblematik är inte en homogen grupp och kan uttryckas som ett komplext offerskap. I intervjuerna uppmärksammades det att sex mot ersättning var ett återkommande ämne. Det visade sig förekommande att kvinnor i missbruksproblematik som var våldsutsatta tillämpade sex mot ersättning för försörjning. Detta visade sig ytterligare påverka och utsätta kvinnan, speciellt den i en mer ekonomiskt utsatt position. Sex mot ersättning påverkade även relationen till partnern, då denna sågs som en trygg punkt som kunde skydda kvinnan mot de som köpte sex av henne, samtidigt som denne själv utsatta henne för våld. Våldsutsatthet och normaliseringsprocessen för våldet av sin partner samt det sexuella våldet visade sig vara mycket komplext, från det som uttrycktes under intervjuerna. Detta visade sig vara ännu mer komplext i samband med missbruk. Eftersom detta dock inte motsvarade studiens syfte har ingen analys genomförts på hur sex mot ersättning ytterligare påverkar kvinnan. Det hade dock varit relevant att vidare forskning fokuserar på "sex mot ersättning" som ytterligare en faktor i deras utsatthet, för att försöka förstå dimensionen av hur sex mot ersättning också påverkar kvinnornas utsatthet.

7.2 Vidare forskning

Vidare forskning skulle även behövas där studien utgick från berättelser från kvinnorna själva. Vidare forskning behövs även för att öka kunskapen inom detta ämnet och reducera stigmatiseringen som finns kring kvinnor i missbruk och arbeta med reducering av kvinnor som utsätts för partnervåld. Ökad kunskap kring detta kan potentiellt leda till att hjälpinsatser, stöd och behandling kring missbruk och våldsutsatta kvinnor kan ske parallellt, samt att fler boenden arbetar öppet med missbruksproblematik, istället för att kvinnor som utsätts för våld men också har ett missbruk ska omplaceras eller riskerar att falla mellan stolarna och inte kunna få hjälp med båda dessa faktorer samtidigt. Att få högre kunskapsbild om ämnet i fler studier hade kunnat förbättra kvinnans situation, men även kunskap för personalen hur man kan bemöta dessa kvinnor för att nå fram på ett så bra sätt som möjligt. Kunskapen kring hur utsatthet kan samspela med kriminellt beteende, speciellt i situationer där utsattheten är extrem, måste förbättras eftersom det är förekommande. Idén om att den utsatta ska vara ett idealt offer och inte själv potentiellt begå brott eller ha icke

normativa överlevnadsstrategier blir då ett problem och stigmatiserar och isolerar dessa kvinnor ytterligare. Vidare forskning behövs så att alternativ för behandlingen och bemötandet av dessa kan appliceras till flera platser och öka kunskapen samt i framtiden potentiellt leda till lagändringar.

8. Referenser

Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser (2:a uppl.)*. Lund: Studentlitteratur.

Beroendecentrum Stockholm. (2024). *Beroende - Vad är det?*

<https://www.beroendecentrum.se/fakta/vad-ar-beroende/> Hämtad 11/04/2024

Brottsförebyggande rådet (Brå). (2024). *Brott i nära relation - kartläggning av utsatthet under 2022 och under livstiden.*

https://bra.se/download/18.4488712e18f0fafb6a63233/1714469807422/2024_4-Brott-i-nara-relation.pdf / Hämtad 10/04/2024

Brottsförebyggande rådet (Brå). (2024). *Våld i nära relationer.*

<https://bra.se/statistik/statistik-om-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html> / Hämtad 30/4/2024

Brottsförebyggande rådet (Brå). (2024). *Våld mot kvinnor i fokus.*

<https://bra.se/om-bra/nytt-fran-bra/arkiv/nyheter/2023-03-08-vald-mot-kvinnor-i-fokus.html> / Hämtad 14/04/2024

Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber.

Christie, N. (1986). The Ideal Victim. In: Fattah, E.A. (eds) *From Crime Policy to Victim Policy*. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1007/978-1-349-08305-3_2

European Institute for Gender Equality (EIGE). (2024). *gender-based violence against women.*

https://eige.europa.eu/gender-based-violence?language_content_entity=en / Hämtad 9/04/2024

El-Bassel, N., Gilbert, L., Wu, E., Go, H., & Hill, J. (2005). Relationship between drug abuse and intimate partner violence: a longitudinal study among women receiving methadone. *American Journal of Public Health, 95(3), 465-470.*

Haeseler, L. A. (2013). *Women's coping experiences in the spectrum of domestic violence abuse.* *Journal of Evidence-Based Social Work, 10(1), 33-43*

Haeseler, L. (2007). *Contributions of Meaning by Service Professionals to the Phenomenon of the Experience of Coping for Women in the Spectrum of Domestic Violence Abuse: A Leadership Perspective*. Retrieved from Duquesne University.

Housing First Europe (2022), *HousingFirstWomen*. Hämtad från:
https://housingfirsteurope.eu/wp-content/uploads/2022/11/HousingFirstWomen_casestudies_March2022.pdf /Hämtad 7/05/2024

Kriminalvården.se (2024). *Behandling av missbruk*.
<https://www.kriminalvarden.se/fangelse-frivard-och-hakte/fangelse/arbetet-mot-narkotika/behandling-av-missbruk/> /Hämtad 14/04/2024

Kunskapsguiden. (2023). *Om våldsutsatta kvinnor med missbruks- och beroendeproblem*.
[https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/missbruk-och-beroende/valdsutsatta-kvinnor-med-missbruks--och-beroendeproblem/](https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/missbruk-och-beroende/valdsutsatta-kvinnor-med-missbruks--och-beroendeproblem/om-valdsutsatta-kvinnor-med-missbruks--och-beroendeproblem/)

Kunskapsguiden. (2022). *Särskild utsatthet*.
<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/vald-och-fortryck/vald-i-nara-relationer/sarskild-utsatthet/> Hämtad 22/04/2024

Lindblad, J., & Berglund, S. (2018). *Women's Exposure in Substance Abuse: A Qualitative Study About Social Workers' Perception of the Need for Gender-Specific Treatment*. [Examensarbete, Institutionen för socialt arbete]. Umeå universitet.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1205371/FULLTEXT01>

Länsstyrelsen. (2021). *Vem ser oss? En studie om kvinnor i missbruk och deras upplevelse av våld i nära relation*. <https://catalog.lansstyrelsen.se/store/23/resource/19>

Lundgren, E. (2005). *Våldets normaliseringsprocess och andra våldsförståelser*. ROKS.
Mannon, J. M. (1997). Domestic and intimate violence: An application of routine activities theory. *Aggression and Violent Behavior*, 2(1), 9-24.
[https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(96\)00023-7](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(96)00023-7)

Macy, R. J., & Goodbourn, M. (2012). Promoting Successful Collaborations Between Domestic Violence and Substance Abuse Treatment Service Sectors: A Review of the Literature. *Trauma, Violence, & Abuse*, 13(4), 234-251.

<https://doi.org/10.1177/1524838012455874>

Meier, R. F., & Miethe, T. D. (1993). *Understanding Theories of Criminal Victimization*. [Doktorsavhandling (monografi), Institutionen för sociologi]. University of Chicago Press.

Mind The Graph. (2023). *Snöbollsurval: Att avslöja hemligheterna bakom ett kraftfullt forskningsverktyg*. https://mindthegraph.com/blog/sv_se/snobollssampling/ Hämtad 13/04/2024

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK). (2022). *Missbruk och utsatthet för våld*. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/sarskild-sarbarhet/missbruk-och-utsatthet-for-vald/>

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK). (2023). *Våld i nära relationer*. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-larosaten/kunskap-om-vald/vald-i-nara-relationer/> Hämtad 12/04/2024

(1968:64). *Narkotikastrafflag*. <https://lagen.nu/1968:64> /Hämtad 22/04/2024

SFS 2024:10. *JÄMSTÄLLDHETSARBETET TAPPAR STYRFART - RESULTATRAPPORTEN 2024*. Jämställdhetsmyndigheten.

Simonelli, A., Pasquali, C. E., & De Palo, F. (2014). Intimate partner violence and drug-addicted women: From explicative models to gender-oriented treatments. *European Journal of Psychotraumatology*, 5(1), 24496. doi/full/10.3402/ejpt.v5.24496

Socialstyrelsen. (2021). *Missbruk, substansrelaterade diagnoser och spel om pengar – Tematisk uppföljning av behov, vård och stöd i förhållande till det nationella ANDT arbetet*

och spel om pengar

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-4-7277.pdf>

Hämtad 12/04/2024

Strandell, P. (2013). Dödligt våld mot kvinnor; om samhällets förutsättningar att förhindra brott i nära relationer. Jure Förlag

Svenska Dagbladet (SvD). (2018). *Danmark och Norge tar helt annan väg än Sverige.*

<https://www.svd.se/a/OnQW9l/danmark-och-norge-tar-helt-annan-vag-an-sverige/> /Hämtad 30/4/2024

Sveriges Domstolar. (2021). *Vård av missbrukare, LVM.*

<https://www.domstol.se/amnen/tvangsvard/vard-av-missbrukare/vard-av-missbrukare-lvm/>
Hämtad 12/04/2024

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). (2023). *Vad är våld i nära relationer?*

<https://skr.se/skr/arbetsgivarekollektivavtal/arbetsmiljo/valdinararelationstodfordigsomchef/vadarvaldinararelationer.35439.html/> Hämtad 30/4/2024

Polisen.se. (u.å.). *Brott i nära relationer.*

<https://polisen.se/utsatt-for-brott/brott-i-nara-relationer2/> Hämtad 28/03/2024

Quaglietta, O. (2022). *In Her Words: Women's Accounts of Managing Drug-related Risk, Pleasure, and Stigma in Sweden.* [Doctoral Thesis (monograph), Department of Sociology].

Lund University1

https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/124620487/In_Her_Words_O._Quaglietta_Bernal.%20pdf

9. Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

Frågor

Introduktion:

Vi heter Nadja och Carolina och vi kommer från Lunds universitet. Som tidigare nämnt skriver vi vår kandidatuppsats i sociologi med inriktning på kvinnor i missbruk och deras relation till våld i nära relation. Vi kommer ta upp begreppet missbruk under intervjun och det vi framförallt menar då är missbruk av illegala substanser - men personen i fråga kan vara funktionell i samhället- så länge ett beroende existerar. Våld är då partnervåld och vi utgår från den rättsliga definition som inkluderar sexuellt, fysiskt och psykiskt våld av en partner eller före detta partner.

Del 1: 3-8 min

Definitioner inom verksamheter

1. Hur definieras missbruk inom er verksamhet? Om du har arbetat på andra verksamheter med missbruk tidigare, skiljer sig definitionen från den tidigare till denna?
2. Hur definieras våld inom er verksamhet? Om du har arbetat på andra verksamheter med våld tidigare, skiljer sig definitionen från den tidigare till denna?
3. Hur definieras kön hos er/ även andra som man jobbat på innan, ifall det skiljer sig?

Del 2: 10 - 15 min

Bakgrund: Förstå varför personen jobbar här / verksamhetens förutsättningar

4. Karriärsteg innan du kom till denna verksamhet? (utbildning, tidigare jobb)
 - Vad studerade du?
 - Vilken examen tog du?/ Någon form av specialisering?
 - Har du tidigare arbetat inom missbruksvård, relationer eller kvinnojourer?
 - Ifall erfarenhet av missbrukare- har du erfarenhet av att jobba med både

manliga och kvinnliga missbrukare? Om ja, hur skiljer sig den manliga missbrukaren från den kvinnliga?

Del 3: 15-20 min

5. Tycker du att partnervåld och missbruk kan behandlas samtidigt? Varför/varför inte?
6. I din upplevelse, hur bemöts dessa kvinnor i den svenska kontexten?
7. Vad för typ av stöd och hjälp finns det att få i er verksamhet?
8. Tycker du att det finns något som saknas i Sverige samt i er verksamhet gällande bemötande av kvinnor som utsätts för partnervåld men även har ett missbruk? Om ja, vad?
9. Finns det några hinder för kvinnorna att söka hjälp för partnervåld, förutom deras missbruk? Exempelvis om man måste vara svensk medborgare/ inte ha begått brott m.m.?
10. I din upplevelse, vad fungerar bäst i relation till att hantera kvinnliga missbrukare som har erfarenhet av partnervåld?
11. Vilket stöd behöver utvecklas för att bäst kunna hjälpa dessa kvinnor enligt dig?
12. Varför drogs du till denna verksamhet?

Bilaga 2: Informationsbrev

Informationsbrev av studie:

Kvinnliga missbrukares utsatthet gällande partnervåld

Hej! Vi är två studenter, Nadja och Carolina som arbetar med vår kandidatuppsats i sociologi på Lunds universitet. Syftet med vår undersökning är att förstå hur kvinnliga missbrukares utsatthet gällande partnervåld utspelar sig i Sverige. Studien vill få en djupare förståelse kring hur utsatta kvinnor med missbruksproblematik är när det kommer till partner våld (psykiskt våld, fysiskt våld och sexuellt våld). Det är viktigt att försöka förstå det underliggande sammanhanget mellan missbruksproblematik och utsattheten för våld för att kunna implementera den hjälp som är av behov.

Studien kommer fokusera på hur denna problematik bemöts i er verksamhet, men även förstå vad personalen i fråga anser antingen saknas i den svenska kontexten för dessa personer, samt vad det tycker fungerar. Studien har i fokus hur missbruk och partnervåld i den större svenska kontexten behandlas eller inte behandlas samtidigt.

Vi anser att er verksamhet har ett viktigt perspektiv på behandlingen av dessa problem. Vi vill förstå hur ert synsätt är på bemötandet av denna dubbla problematik. Resultaten kommer att anonymiseras så att verksamheten i fråga aldrig benämns, samt kommer ingen specifikation kring verksamhetens lokal eller arbetssätt. Vi kommer således inte att benämna ert unika sätt att behandla denna frågan. Olika detaljer som kan på något sätt påverka anonymiseringen, men inte resultatet, kommer ändras.

Studien ämnar att genomföra tematiska intervjuer med 5-10 personer som arbetar med de kvinnor som själva missbrukar narkotika och har blivit utsatta för våld i nära relationer (VINR). Intervjun genomförs på zoom och vi ämnar att den ska vara runt 45 min. Under intervjun kommer anteckningar tas och intervjun kommer även att spelas in om samtyckes ges för detta.

OBS - Studien ämnar inte att undersöka specifika fall, utan vill fokusera på personalens inblick på bemötandet av kvinnliga missbrukare som har blivit utsatta för våldsrelaterade brott. Studien vill därmed undersöka personalens personliga

erfarenheter kring kvinnliga missbrukares utsatthet gällande partnervåld. Inga förberedelser krävs!

Studien är helt frivillig och alla som deltar ska göra det av fritt samtycke. Personen som intervjuas kan när som helst avbryta intervjun eller välja att inte svara. Deltagarna kan även ta bort sitt samtycke efter intervjun och allt material tas då bort, om det inte redan hunnit anonymiseras. För ytterligare information eller frågor kontakta:

Carolina Alves : ma0144al-s@student.lu.se eller,

Nadja Kongshøj: na0287ko-s@student.lu.se

MVH,

Carolina och Nadja

Sociologiska Institutionen, Lunds Universitet

Bilaga 3: Samtyckesblankett

Samtyckesblankett

Samtycke till deltagande i studien *Kvinnliga missbrukares utsatthet gällande partnervåld*

Medgivande

Jag bekräftar härmed att jag har tagit del av skriftlig och muntlig information om studien och accepterar att delta. Jag har fått möjlighet att ställa frågor om studien.

Jag har fått information om att de uppgifter som samlas in om mig kommer att behandlas på ett sådant sätt att min identitet inte kommer att avslöjas för obehöriga.

Jag är medveten om att min medverkan är helt frivillig och att jag när som helst och utan närmare förklaring kan avbryta mitt deltagande.

LUNDS
UNIVERSITET